

OTAVAN KIRJAPAINOKYLÄ

Ympäristöhistoriallinen vaikutusten arviointi

SITOWISE

TILAAJA

Otavanmäki Oy
Kiinteistöpäällikkö Jarkko Jokinen

KONSULTTI

Sitowise Oy
Vuolteenkatu 2, 33100 Tampere
0207476000
etunimi.sukunimi@sitowise.com

Minna Halonen/ projektipäällikkö, laatiminen
Ivelina Mechkarova / laatiminen
Eija Teivas / laadunvarmistus

Otsikkosivun kuva: Otavantie, näkymä kirjapainokylää lähestyttäessä.
Sitowise Oy 2022.

Sisällys

1	Perustiedot ja sijainti	5	7	Nykytila.....	38
2	Johdanto	7	7.1	Alue- ja tienäkymät	39
2.1	Ympäristökokonaisuus	7	7.1.1	Rautatien pohjoispuoli	39
2.2	Selvityksen tarkoitus	7	7.1.2	Rautatien eteläpuoli	41
2.3	Pääasialliset työvaiheet ja lähteet	7	7.2	Pihanäkymät	43
2.4	Aluerajaus ja arviointimenetelmät.....	8	8	Yhteenveto.....	47
3	Voimassa olevat kaavat.....	12	8.1	Alue ja ilmiöt.....	47
3.1	Voimassa oleva asemakaava	12	8.2	Maisema ja arkkitehtuuri	47
3.2	Voimassa oleva yleiskaava	12	8.3	Säilyneisyys	48
3.3	Keski-Suomen maakuntakaava 2040.....	14	8.4	Aiemmat muutokset.....	48
4	Inventoinnit ja selvitykset osana arviointia.....	16	9	Alueen ominaispiirteet	51
4.1	Valtakunnallinen RKY-inventointi	16	10	Asemakaavamuutosluonnos.....	54
4.2	Keski-Suomen museo Otavan alue- ja rakennusraportti	18	10.1	Kohtalainen tai merkittävä muutos	56
4.3	Opinnäyte 2004 Kirjapainokylästä	19	10.1.1	Nelitalot.....	56
5	Maiseman ominaispiirteet.....	20	10.1.2	Talusrakennukset.....	56
6	Kokonaisuuteen vaikuttavat tekijät.....	22	10.2	Vähäinen muutos.....	57
6.1	Asutusalue suunnitelma 1947 ja 1953	22	10.2.1	Maisemointi	57
6.1.1	Tyypiasuintalot	24	11	Vaikutusten arviointiperusteet.....	62
6.1.2	Henkilökunnan sosiaalirakennukset	26	12	Vaikutukset säilyneisyyteen.....	63
6.1.3	Tehtaan rakennukset.....	27	12.1	RKY-arvoalue määrittely 2009	63
6.2	Kirjapainokylä valmistumisen jälkeen	29	12.2	Keski-Suomen museon alueraportti 2011.....	65
6.3	Keskeiset muutokset	33	12.3	Tavoitteet	66

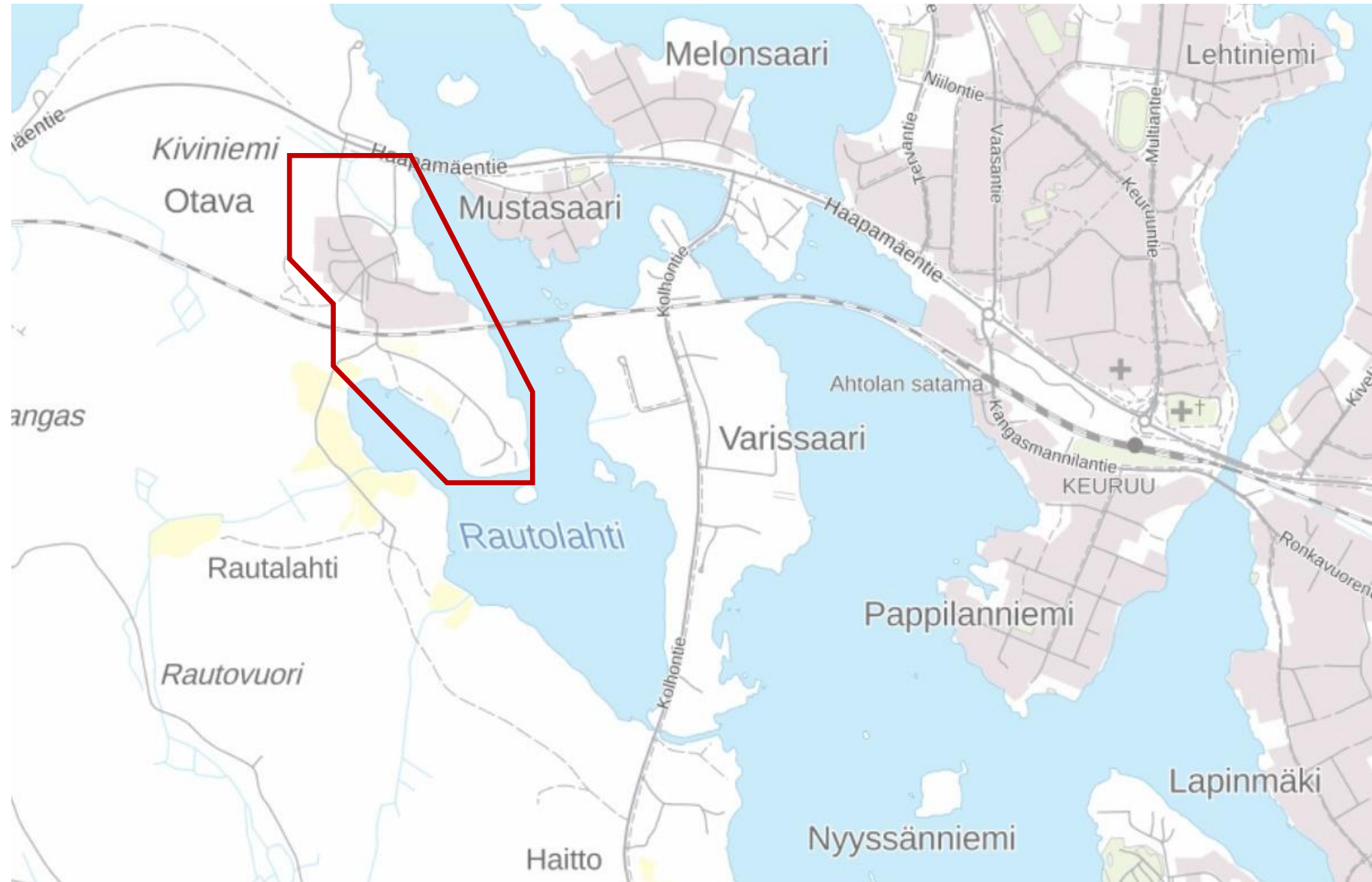
13 Kohdekortit A11-28	68
13.1 A 11 Kirjapainorakennus.....	68
13.2 A 11 Koulutuskeskus	69
13.3 A 15 työntekijöiden asuintalo	70
13.4 A 17 työntekijöiden asuintalo	71
13.5 A 18 työntekijöiden asuintalo	72
13.6 A19 työntekijöiden asuintalo	73
13.7 A20 työntekijöiden asuintalo	74
13.8 A21 Työntekijöiden asuintalo.....	75
13.9 A22 Työntekijöiden asuintalo.....	76
13.10 A24 Työntekijöiden asuintalo.....	77
13.11 A26 Työntekijöiden asuintalo.....	78
13.12 A28 Työntekijöiden asuintalo.....	79
14 Kuvaluettelo	80
15 Lähteet	82
15.1 Painetut lähteet	82
15.2 Painamattomat lähteet	82
15.2.1 Verkkolähteet	82
15.2.2 Arkistolähteet	82
15.2.3 Suulliset lähteet.....	82

1 Perustiedot ja sijainti

Kohde	Otavan kirjapainokylä Keuruu
Kiinteistöt	249-410-22-97 (Otavantie 18, 201, 22, 24, 26, 28, 30) kortteli 506 249-419-22-97 (Otavantie 15,17,19,21) kortteli 505 249-410-22-649 (Otavantie 11) 249-410-22-97 (Otavantie 6, 8, 9, 10) 249-410-22-649 (Otavantie 2 Rautoniemen kärki)
Laajuustiedot	Karttarajauksen mukaan (kts. Kuva 1)
Omistajatiedot	Otavanmäki Oy
Rakentamisajankohta	Maantie alueelle on rakennettu 1947 Pistoraide tehtaalle on rakennettu 1951 Asuinyhdyskunta ja kirjapaino 1953-1954
Keskeiset muutokset	Kirjapainotehtaan hallilaaajennukset 1970-luvulla Asunto A16 purkaminen 2000-luvun alussa; A30 purkaminen vuonna 2022
Kaavatilanne	Keuruun keskustan ajantasa-asemakaava 2011
Suojelutilanne	RKY-alue 2009 Otavan kirjapainokylä, asemakaavassa kaavamuuosluonnosalueen rakennuksia koskee merkintä sr (suojeltava rakennus)
Lyhenteet	KeMu Keski-Suomen museo RKY valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö MV Museovirasto MML Maanmittauslaitos SAM Suomen arkkitehtuurimuseo KOA Kustannusosakeyhtiö Otavan arkisto Helsinki OKA Otavan kirjapaino Oy arkisto Keuruu

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti. Karttapohjan lähde: Museoviraston valtakunnallinen karttapalvelu (16.5.2022).

2 Johdanto

2.1 Ympäristökokonaisuus

Kirjapainokylän kokonaisuus on jälleenrakennuskaudella yhtenäiseksi rakennettu tehdas- ja asuinyhteisö. Otava-kustannusyrityksen kasvava kirjapainoliiketoiminta keskitettiin 1940-1950-luvulla Helsingistä kohti kustannuksiltaan edullisempaa Keski-Suomea. Keuruu valittiin paikaksi osin hyvien kuljetusyhteyksien vuoksi. Alueen maisematyyppiä on kuvattu metsämaisemaksi, mutta yhtä lailla sitä hallitsevat laajat järvimaisemat. Järvet ja salmet reunustavat tehdas-, omakoti- ja erityisesti Rautoniemen asuntoaluetta.

”Tuotantolaitosta varten ostettiin Keuruun Rautoniemen maatila, jonka pihapiiriin rakennettiin tehdas- ja asuntoalue arkkitehti W.G. Palmqvistin 1947 tekemän kokonaissuunnitelman pohjalta. Otava rakennutti alueelle 1947 maantien ja rautatien pistoraitteen 1951. Hallintorakennuksena ja ruokalana on 1950-luvun punatiilinen kirjapainorakennus, johon liittyy teollisuushalli.”¹

Rautoniemen kirjapainokylässä työskentelivät 1950-luvulta useat Otavan taiteilijat ja kirjailijat, kuten tunnettu Olavi Paavolainen, jonka huvilan alueen pohjoisosassa suunnitteli arkkitehti Laila Niemioja vuonna 1949.²

2.2 Selvityksen tarkoitus

Kirjapainokylän tehdasaluetta koskeva selvitys on laadittu tilaajan, Otavanmäki Oy:n toimeksiannosta. Tarkoitus on arvioida asemakaavamuutosluonnoksen mahdollisia vaikutuksia kortteleissa 505 ja 506 Otavan kirjapainoalueen kulttuurihistoriaan ja maisemaan.

Selvitys painottuu kirjapainokylän RKY-alueen maisemakokonaisuuteen. Kirjapainokylän aluesuunnitelman ja rakennukset on suunnitellut arkkitehti W. G. Palmqvist vuosina 1947-1953.

Kylän keskiössä on kirjapainon tehdasalue, jota ympäröi kaksi erityyppistä asuntoaluetta talous- ja kerhorakennuksineen. Työväen tyyppitaloista muodostuvia asuinrakennusten ryhmiä ja niiden ominaispiirteitä on arvioitu erityisesti kokonaisuuden arvojen säilymisen näkökulmasta. Tarkastelu on sidottu aluekokonaisuuden historiallisiin ilmiöihin, toiminnallisiin osa-alueisiin ja niille tyyppillisiin sekä erityisiin piirteisiin.

Arviointia tehtiin käyttäen Museoviraston ohjeistuksia ja maakuntamuseoiden rakennetun kulttuuriperinnön kulttuurihistoriallisten arvojen arvioinnin periaatteita. Rakennussuojelun näkökulmasta arviointiin, millä tasolla asemakaavamuutosluonnos vaikuttaa koko alueen, sen osien ja kohteiden ominaispiirteisiin. Samalla arvioitiin miten jo aiemmin tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet vuonna 1954 valmistuneen kokonaisuuden säilyneisyyteen kirjapainotehtaan ja kortteleiden 506 sekä 506 alueella. Säilyneisyyttä arvioitiin vakiintunein kriteerein, jotka on esitelty yhteenvedossa.

2.3 Pääasialliset työvaiheet ja lähteet

Selvitystä varten tietoja koottiin aikaisemmista inventoinneista, tutkimuksista, asemakaavan muutoksen suunnittelun yhteydessä syntyneestä piirustus- ja kartta-aineistosta sekä viranomaislausunnoista. Kirjallisina lähteinä ovat olleet vuonna 2004 tehty Sari Hirvosen opinnäyte: Otavan kirjapainokylän raitti ja työväenasunnot – mennyt, preesens ja mahdollinen. Aiempia inventointeja olivat Keski-Suomen museon vuonna 2011 julkaisema Keuruun keskusta,

¹ http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4303

² Mt.

rakennusinventointiraportti, ja 2018 Keuruun keskustan täydennysinventointi, Otavan alue- ja kohderaportit.

Tässä selvityksessä käytetyt rakennusten ja paikannimet ovat RKY kohdetieto- ja karttapalvelussa sekä aiemmissa inventoinneissa käytetyn mukaiset. Kadun niminä käytetään nykyisiä karttapohjan ja ajantasa asemakaavan mukaisia nimiä. Ilmansuuntina käytetään sekä pää, että väli-ilmansuuntia.

Kenttätyöt suoritettiin toukokuussa 2022. Kenttätöiden aikana maastossa alue ja kohteet on dokumentoitu valokuvaten. Kenttätöissä suullisia tietoja kohteista antoivat kiinteistöpäällikkö Jokinen Jarkko Otava Oy ja kiinteistöhoitaja Ari Soini Otavanmäki Oy. Otavan arkistolähteistä tietoja antoivat assistentti Minna Honkanen ja tietopalvelupäällikkö Minna Herttuainen. Valokuvat ellei toisin mainita ovat Sitowise Oy 2022. Raportti laadittiin sovitusti asemakaavamuutosmuutoksen vaikutusten arviointia varten maaliskuu-kuussa 2022.

2.4 Aluerajaus ja arviointimenetelmät

Kirjapainokylän vaikutusten arviointi tehtiin tarjouksessa olleen karttarajauksen punaisella merkityn alueen sisällä (Kuva 2). Kylää ympäröivät vesialueet etelässä Rautolahti ja idässä Kortessalmi. Kylän poikki länsi-itä suuntaisesti kulkee rautatie. Rautatien pohjoispuolella tutkittiin asuntoalueet numero **2 - 6** ja rautatien tuntumassa painotalo **1**. Rautatien eteläpuolella tutkittiin asuin- ja niemen alue numero **4 - 5**. Asuntoalueen **2** länsipuolella alkavat laajat metsämaat. Tarkastelussa jätettiin pois RKY-alueeseen nähden Olavi Paavolaisentien pohjoispuolen rakennuskohteet sekä niemen edustalta saunasaari, joka esiintyy selvityksen aluevalokuvissa.

Avoimia näkymiä alueella on erityisesti raiteen eteläpuolella Otavantien suuntaisesti ja tieltä Rautolahden pohjukkaan sekä niemen

kärkeä kohti. Metsäinen maasto korostuu asuinrakennusten alueella rautatien pohjoispuolella. Entistä avointa viljelymaisemaa, joka on osin kasvanut umpeen, on rautatien eteläpuolella.

Asuinrakennusten puistomaiset ja avoimet pihapiirit ovat erityinen piirre rautatien pohjoispuolella. Rautatien eteläpuolella asuinrakennukset ryhmittyvät Otavantien varteen ja niiden pihat avautuvat lahden pohjukkaan. Lahden puolella on vanhaa viljelysalaa. Itäranan omakotialuetta on arvioitu sen alkuperäisen käyttötarkoituksen ja nykytilan muutosten osalta, osana kirjapainokylän aluekokonaisuutta ja -historiaa.

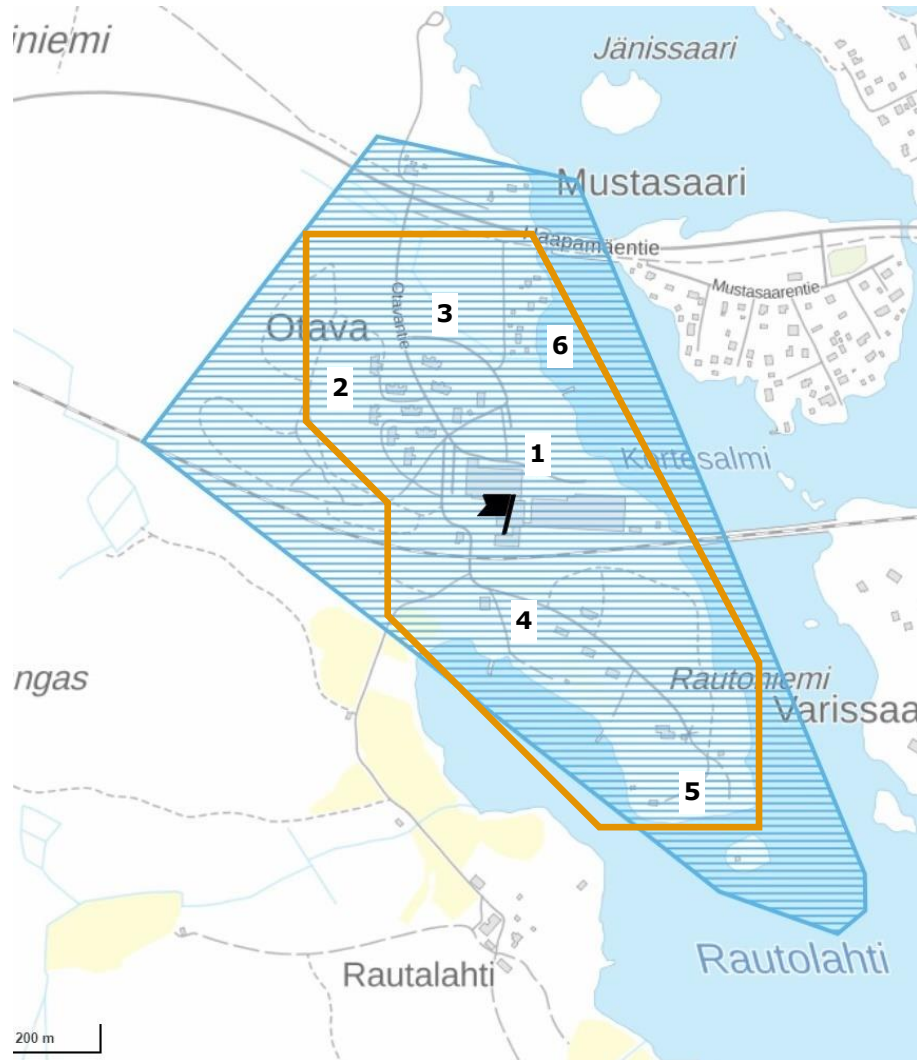
Tehtävän mukaisesti mahdollisia muutoksia tuli tarkastella aluekokonaisuutena, suhteessa tehdasalueeseen ja myös sen moderniin rakennuskantaan. Kulttuurihistoriallinen arviointi koskee erityisesti kaavamuutosluonnoksen maisemallisia vaikutuksia alueen ja kohteiden asemaan, säilyneisyyteen sekä arvoihin.

Kuvaus ja arviointi aluekokonaisuudesta on esitetty yhteenvedossa ja ympäristön ominaispiirteet kartalla. Rakennuskohtaista arviointia asemakaavamuutosluonnoksen sallimista vaikutuksista on eritelty raportin lopussa kohdekor-teilla.

Arviointia on tehty huomioiden alueen ominaispiirteet ja miten mahdolliset muutokset vaikuttavat aluekokonaisuuteen, rakennusryhmiin, kuhunkin pihapiiriin ja näkymiin näiden välillä. Muutosten vaikutusten arviointia on havainnollistettu ARK havainnekuvin ja ajantasavalokuvien alueelta sekä rakennuksista.

Maiseman osalta tutkittiin vanhan kylämaiseman ja nykyisen kulttuurimaiseman ominaispiirteitä muutoksineen (maisemakokonaisuuksien, maisemallisesti keskeiset tekijät, pienmaisemat) sekä maiseman muutoksensietokykyä.

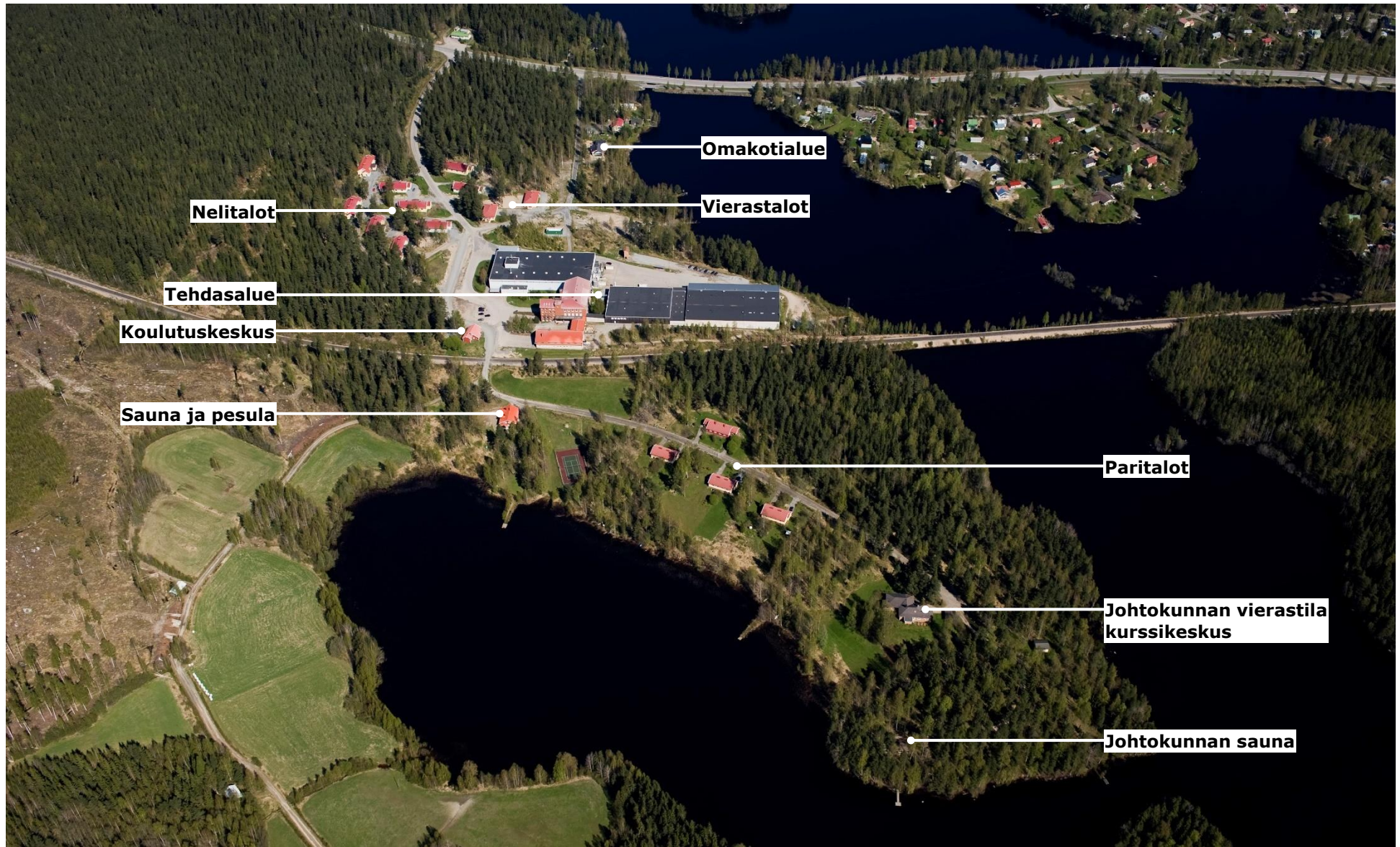
Kuva 2. RKY-alue merkitty sinisellä rasterilla. Selvitysalue (punainen raja) ja sen osa-alueet 1-6 merkitty erikseen. Karttapohjan lähde: Museoviraston valtakunnallinen karttapalvelu (4.3.2022).

Museoviraston valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Otavan kirjapainokylä (RKY) rajautuu suurmaisemaan kuvan 2 mukaisesti.

Alueelta saatuun kokonaiskuvaan ja sen arviointiin lähtötietoineen ovat vaikuttaneet:

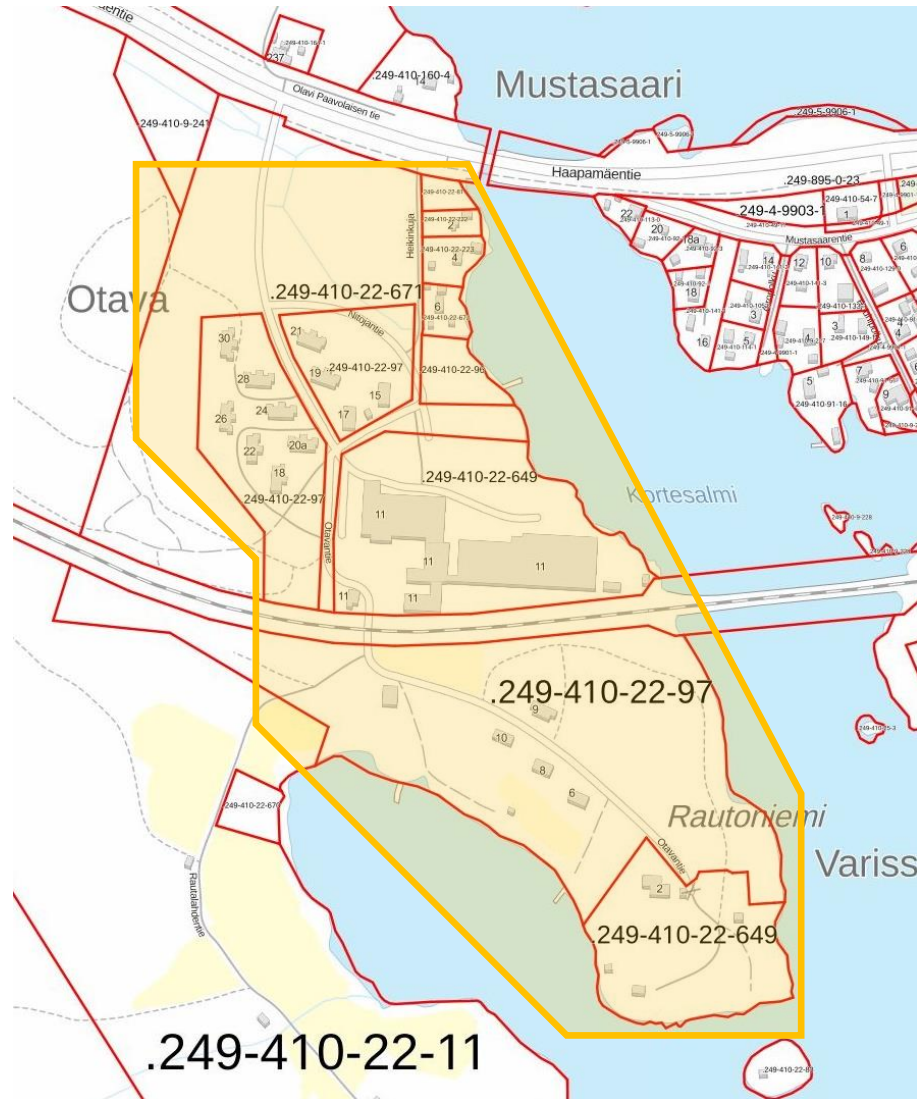
- Museoviraston RKY-inventoinnin mukainen kuvaus ja arviointi kulttuurihistoriallisten arvoista.
- Keski-Suomen museon KIOSKI-sovellus rakennus inventointiaineisto vuodelta 2011 ja tarkistettu 2018 kulttuurihistorialliset arvot perusteineen.
- Palmqvistin Kirjapainokylän aluesuunnitelman ja rakennuskohteiden tyyppiarkkitehtuurin vertailu kontekstissaan.
- Kirjapainokylää koskevan Sari Hirvosen opinnäytteen 2004 esittämä alueanalyysi kokonaisuuden kulttuurihistoriallisten arvojen potentiaalista.
- Viranomaislausunnot kaavamuutosluonnoksen valmisteluvaiheissa, koskien mahdollista arvojen heikentymistä ja rakennusten purkamista sekä lisäselvitystarpeita tutkimuksineen.
- Kirjapainokylän kortteleita 505 ja 506 koskevat asemakaavamuutossuunnitelma ja selostus 6.6.2022, kuntotutkimukset ja toimenpidesuosituksukset vuosilta 2018-2022 Sitowise Oy.

Kuva 3. Tilaajan toimittama ilmakekuva. Nimistö lähde: Hirvonen Sari opinnäyte vuodelta 2004.

Kuva 4. Selvitysalueen kiinteistörajat ja -tunnukset. Lähde: MML, karttapaikka-palvelu (8.3.2022).

Arvioinnissa tärkeää oli tutkia alueen rakennusryhmien ja pihapiirien keskinäinen suhde. Niiden ominaispiirteet, vuorovaikutus, liittyminen tehdasalueeseen ja yhteistiloihin. Myös kohteisiin liittyvät historialliset ilmiöt on otettu huomioon ja arvioitu aiempia selvityksiä tutkittaessa.

Asemakaavamuutosluonnos mahdollistaa muutoksia radan pohjoispuolen kortteleissa 505 ja 506. Tarkastelu tehtiin siten, että luonnoksen mahdollistama rakennusten purkaminen ja tonttien maisemointi sekä talousrakennusten lisääminen on otettu huomioon.

Arvioinnissa painotettiin aluekokonaisuutta. Samalla pohdittiin, mitä vaikutuksia muutoksilla olisi nykytilassa säilyneeseen arvoaluekokonaisuuteen. Painopiste kokonaisuuden arvojen turvaamiseksi on valtakunnallisesti merkittäväksi luokitellun aluerajauksen sisällä tapahtuva arvojen turvaaminen.

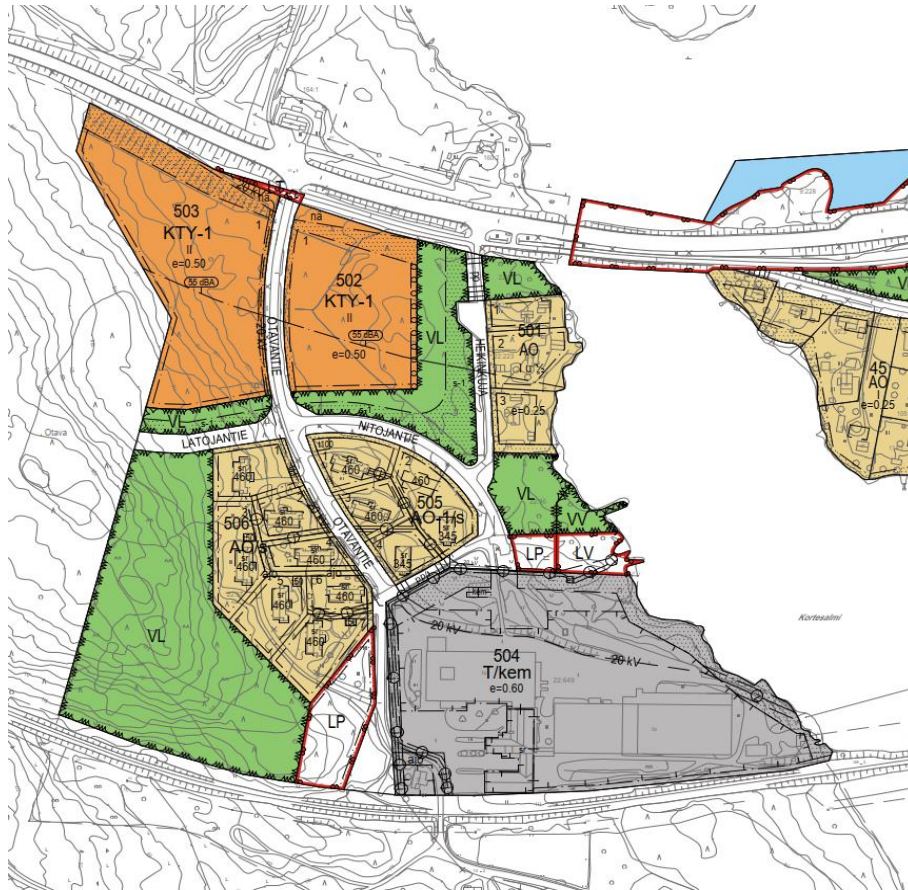
Kenttätyöt tehtiin havainnoimalla ja valokuvaamalla kohteita ja niiden pihapiiriä sekä kaukonäkymiä huomiokohteineen. Raporttiin koottiin dokumentointivalokuvat. Kohteiden arvottaminen ei kuulu toimeksiantoon.

Maisemassa painotettiin kutakin pihapiiriä osana asuntoaluekokonaisuutta, rakennusten liittymistä alueen tiestöön, kylämaisemaan, suojaamaan metsänrajaan tai asemaa kaukonäkymissä. Rautatie jakaa aluekokonaisuuden myös maisematyyppeihin ja se huomioitiin tie- tai suurmaisemaa valokuvattaessa.

Pääkartta-aineistona, mistä kiinteistönumerot on tarkistettu, on käytetty Maanmittauslaitoksen karttapaikka-palvelua ja kansallista paikkatietoportaalia Paikkatietoikkuna.

3 Voimassa olevat kaavat

3.1 Voimassa oleva asemakaava

Kuva 5. Keuruun ajantasa-alueen asemakaava. Lähde: [Keuruun ajantasa-alueen asemakaava, tiedosto pdf- muodossa.](#)

³ Korhonen Ville sähköpostitiedonanto 27.4.2022.

Keuruun ensimmäinen rakennuskaava vahvistettiin vuonna 1961, mutta se ei yltänyt Otavan kirjapainokylään asti.³

Asemakaavamerkinnot ja -määräykset (Kuva 5) kortteli 505 ja 506: "AO/S ja AO-1/S: Erillispientalojen alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella voidaan rakentaa yksi- tai kaksiasuntoisia pientaloja (omakotitaloja) asumistarkoituksiin. Kullekin rakennuspaikalle saa rakentaa vain yhden asuinrakennuksen. Uudisrakennusten pääasiallisena julkisivumateriaalina tulee käyttää puuta. Uudisrakennuksen julkisivujen tulee olla myös muodon, värityksen ja jäsentelyn suhteen sopusoinnussa alueella olevien rakennusten kanssa."⁴ Määräyksissä korttelin 506 kohdalla erona on lisäys, että asumisen lisäksi alueella voi toimia julkisia palveluja, esimerkiksi päiväkotia.

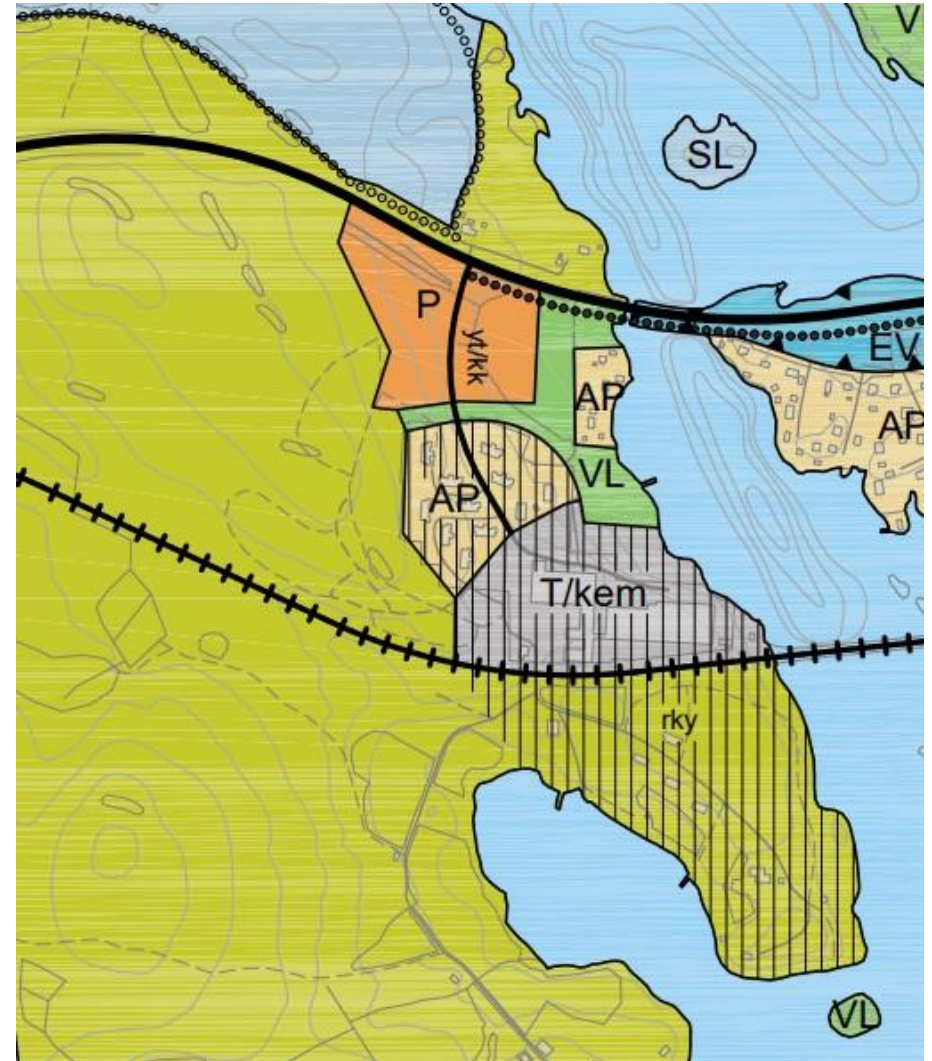
3.2 Voimassa oleva yleiskaava

Määräyksissä olennaista aluekokonaisuuden suhteen on asuntoalueiden (AP/ SR) ja lähivirkistysalueen (VL) suhde. Rakennukset ja aluekokonaisuus ovat suojellut. Maisemakokonaisuuden rky-alue säilymiseksi yleiskaavakartassa (Kuva 6) vuodelta 1991 on huomioitu rakennusten ympärille tarvittava avoin miljö, jotta niiden yhtenäisyys säilyy ja rakennukset liittyvät väljästi viheralueisiin.

⁴ Asemakaavamerkintöjen lähde: [Keuruun ajantasakaava, tiedosto pdf- muodossa.](#)

Kuva 6. Ote, keskustan osayleiskaavakartta 8.7.1991. Lähde: [Keuruun kaavoituspalvelujen sivusto, yleiskaava pdf- muodossa.](#)

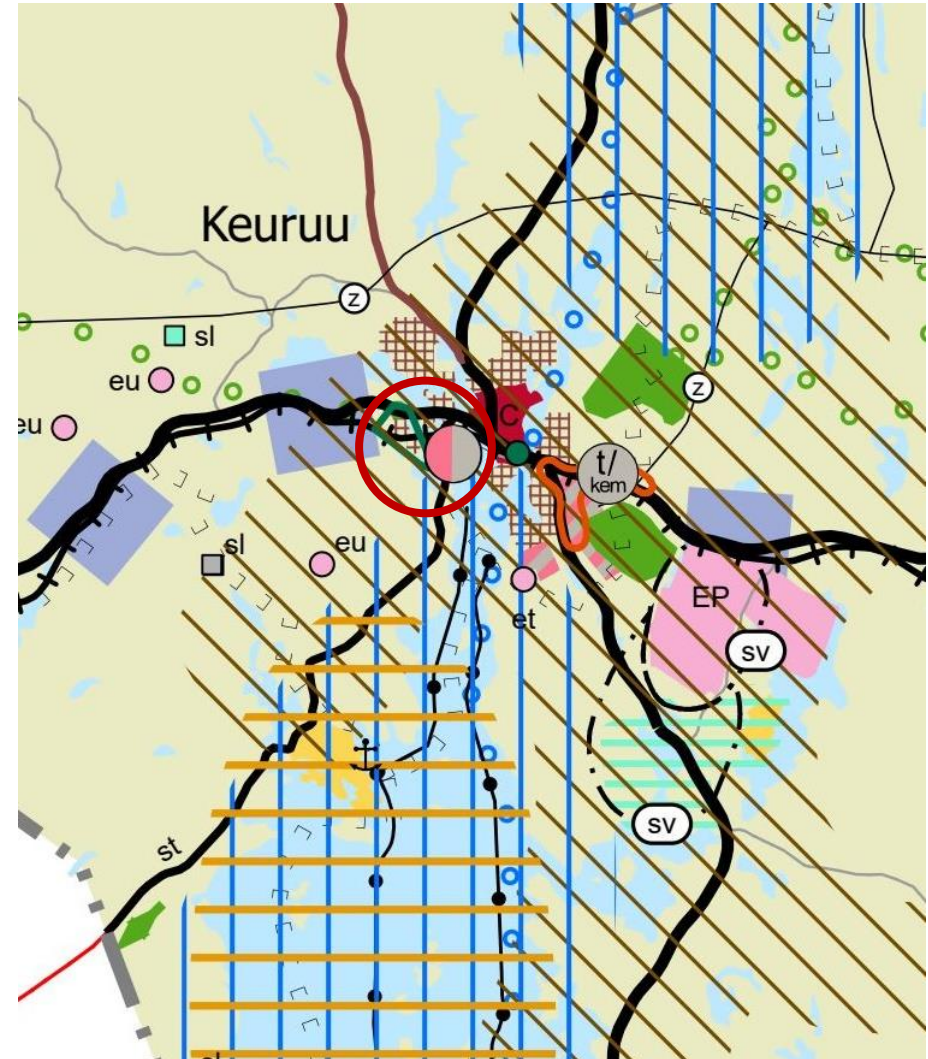

Kuva 7. Ote keskustan osayleiskaava, alustava luonnoskartta ja kaavamerkinnät. Lähde: [Keuruun kaavoituspalvelut, Keskustan osayleiskaava pdf- muodossa.](#)

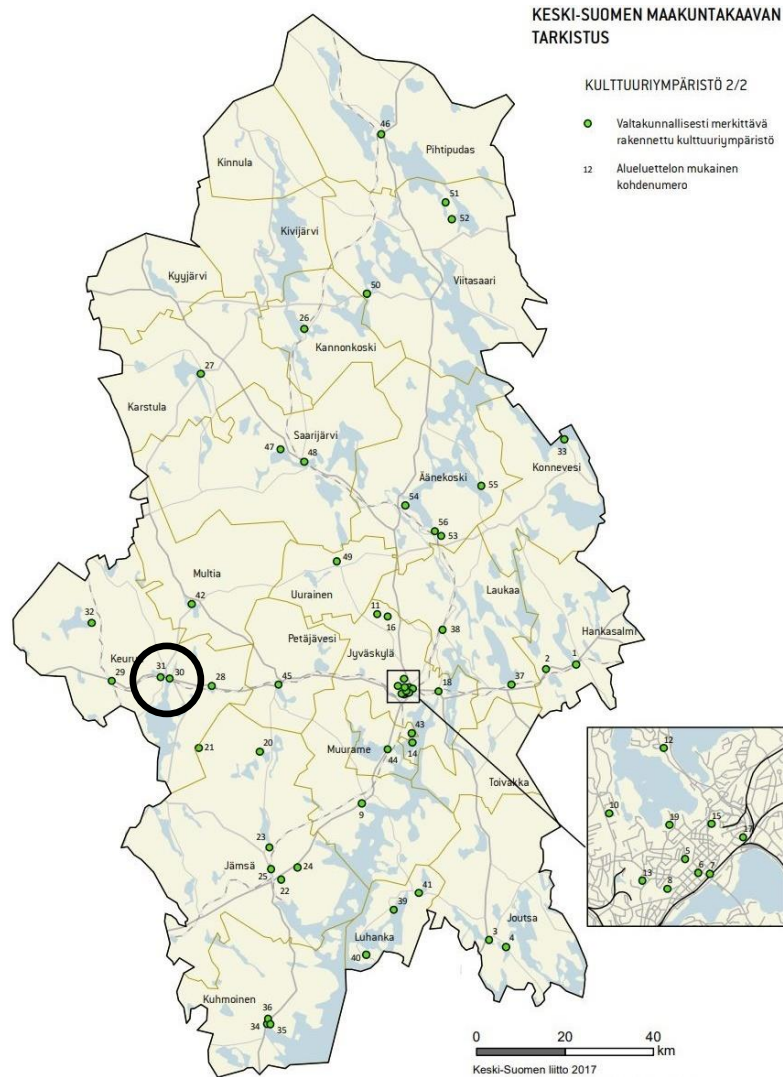
3.3 Keski-Suomen maakuntakaava 2040

Maakuntakaavassa (Kuva 8) Otavan kirjapainokylä sijoittuu maakuntakeskuksen keskiöön Keuruun keskustassa. Kirjapainokylän aluetta koskevat seuraavat määräykset, jotka osoittavat alueen vetovoimatekijöiden syntyvän kulttuurin, matkailun, työpaikkojen ja asumisen yhteen sovittamisesta.

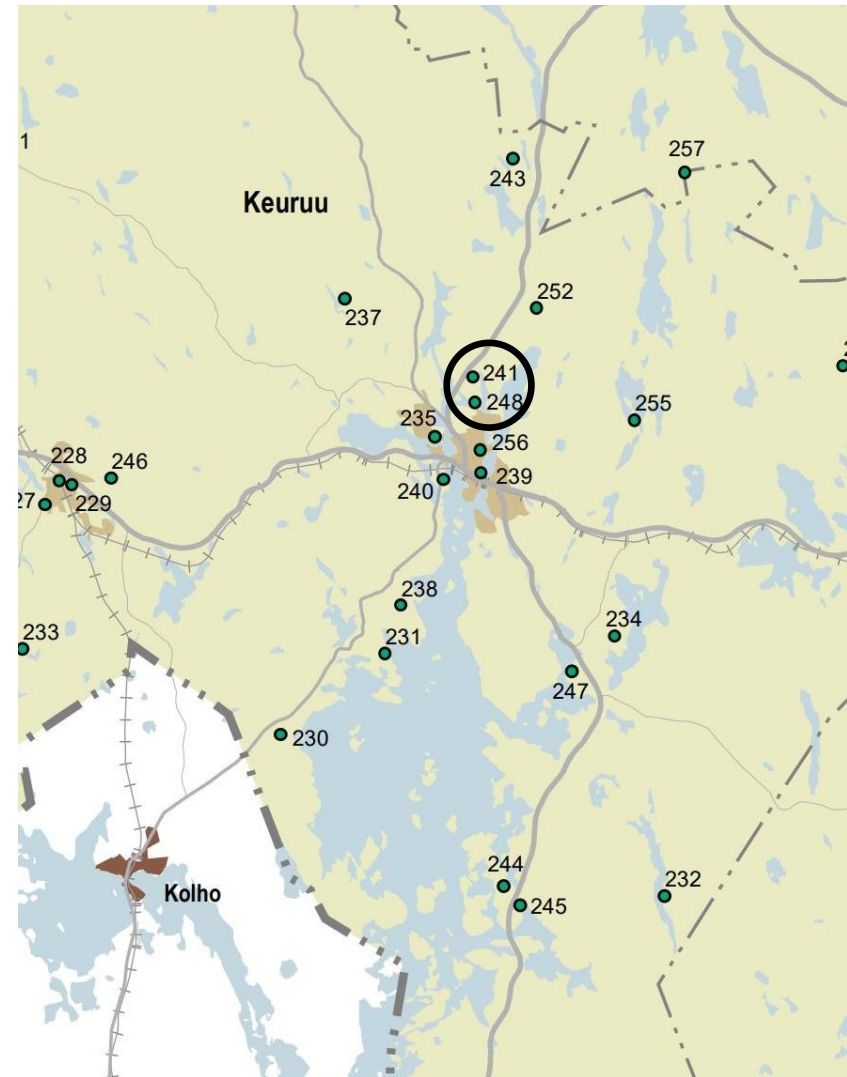
- Maakuntakeskus (ruskea ympyrä)
- Monipuolinen työpaikka-alue
- Matkailun ja virkistyksen vetovoima-alue (sininen viivoitus)
- Kulttuuriympäristön vetovoima-alue (ruskea viivoitus)
- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö (vihreä pallo)
- Seudullisesti merkittävä tiivistettävä taajama (ruskea ruutuviivoitus)

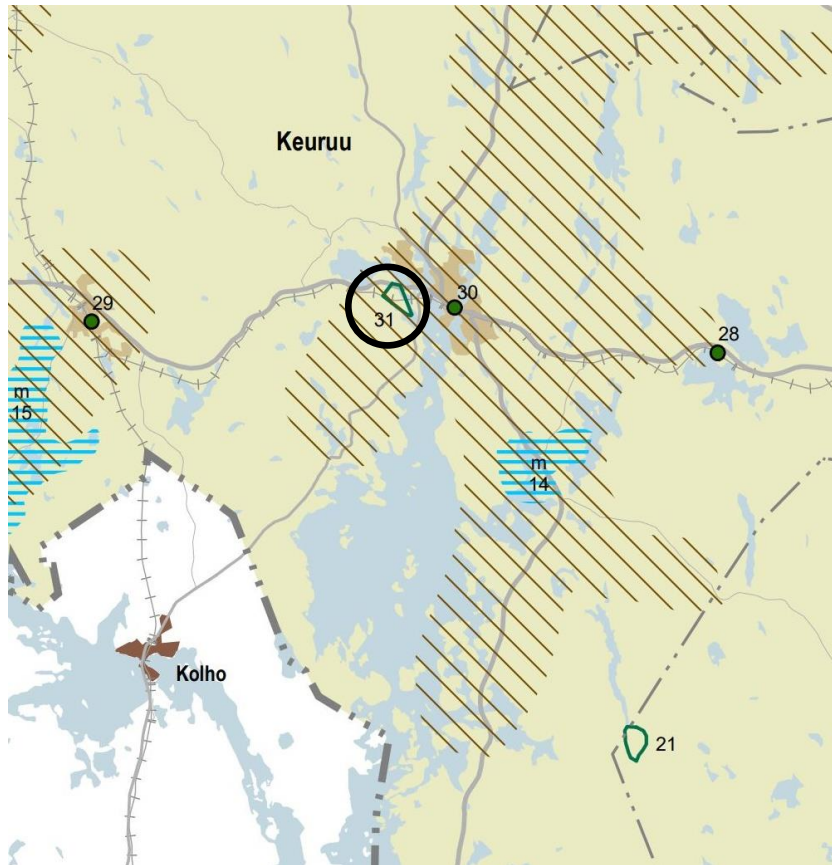
Kuva 8. Maakuntakaava 2040 ote kaavakartasta, hyväksytty 1.12.2017. Lähde: KSL. [Keski-Suomen maakuntakaavayhdistelmä pdf- muodossa](#) (16.5.2022).

Kuva 9. Ote Keski-Suomen maakuntakaavan tarkistus alueluettelosta. Lähde: KSL. Keski-Suomen maakuntakaavan alueluettelo pdf- muodossa, s.47 (16.5.2022).

Kuva 10. Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, ote teemakartasta. Lähde: KSL. Keski-Suomen maakuntakaava, maakunnallisesti merkittävä RKY:n kartta pdf- muodossa (16.5.2022).

Kuva 11. Ote Keski-Suomen maakuntakaava 2040 teemakartasta, kulttuuriympäristö. Lähde: KSL. [Keski-Suomen maakuntakaava, teemakartta "Kulttuuriympäristö" pdf- muodossa](#) (16.5.2022).

Otavan kirjapainokylä: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (vihreä raja) ja kulttuuriympäristön veto-voima-alue (ruskea rasteri).

4 Inventoinnit ja selvitykset osana arviointia

Tässä tutkitaan ne lähteet ja aiemmat selvitykset, jotka avaavat, miten aluetta on tarkasteltu kulttuurihistoriallisena kokonaisuutena, arvioitu ja arvotettu pienalueittain sekä rakennuskohteittain.

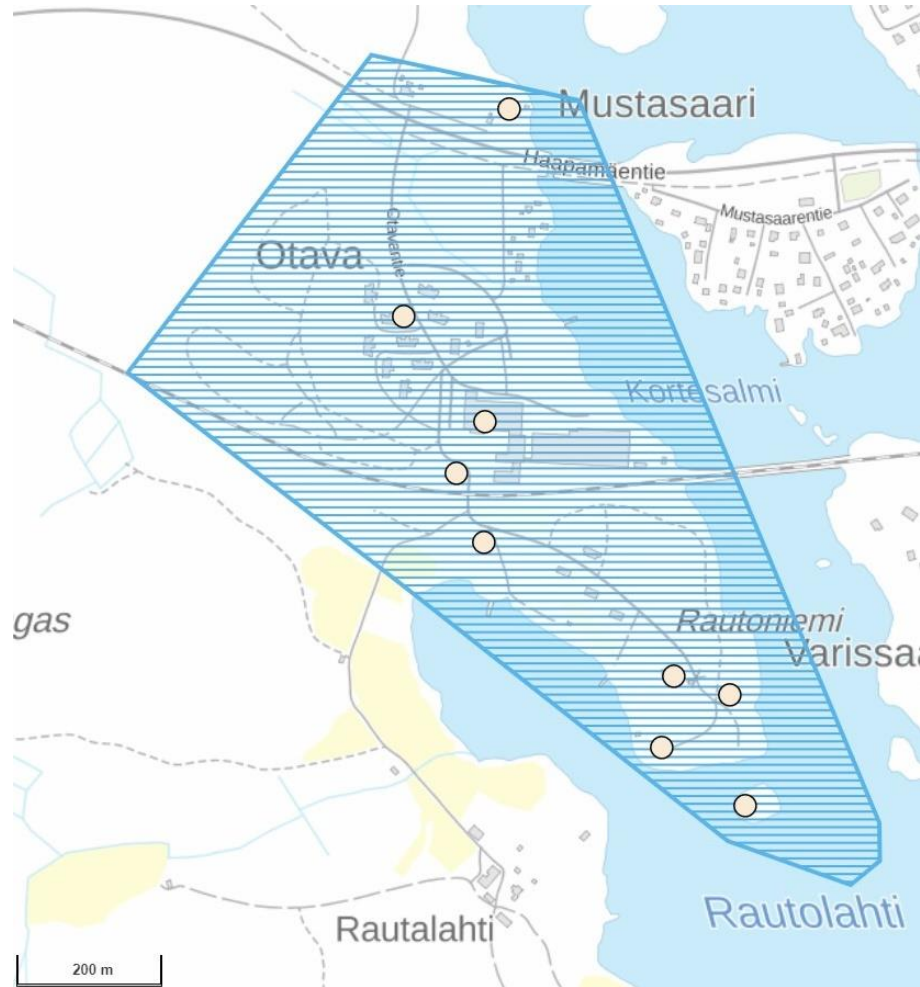
4.1 Valtakunnallinen RKY-inventointi

Maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittama inventointi rakennetun kulttuuriympäristön osalta voimassa 1.1.2010 alkaen. Inventointi esittää Otavan kirjapainokylästä seuraavan kuvauksen ja historiatiedot.

*"Otavan kirjapainokylä on ainoalaatuinen esimerkki maaseudulle rakennetusta kirjapainolaitoksesta ja sen asuinyhdyskunnasta. Keuruun Rautolahden rannalla sijaitseva Otavan kirjapaino ja sen asuntoalueet 1950-luvun alkupuolelta kuvaavat teollisuuden synnylle luonteenomaista tapahtumasarjaa maaseutupaikkakunnalla sekä jälleenrakennuskauden rakentamistapaa."*⁵

Kirjapainokylän esimerkki kertoo erityisesti 1950-luvun jälleenrakennuskauden Suomen teollistamisen ilmiöistä. Otavan Keuruun kirjapainoa perustettaessa puhuttiin modernista kirjateollisuudesta ja kirjakaupunki Keuruusta. Kulttuurin ja taiteen saralla laajemminkin teollistamista pidettiin tavoitteena, kuten muotoilun ja arkkitehtuurin kentällä. Aikakaudella ihanne oli modernin kaupunki- ja toisaalta perinteisen maaseutuelämän yhteensovittaminen. Kaupungistumisen arveltiin kilpailevan tulevaisuudessa maaseudulla elämisen kanssa.

⁵ [Museoviraston sivusto, RKY](#) (10.5.2022).

Kuva 12. RKY-alue ja KeMu inventoidut kohteet. Lähde: [Museoviraston valtakunnallinen karttapalvelu, kartta.museoverkko.fi](https://www.museoviraston.valtakunnallinen.karttapalvelu.fi) (4.3.2022).

”Pääosa Otavan rakennuksista on eri puolille Suomea toteutettujen yhtenäisten teollisuusyhdyskuntien luottosuunnittelijan arkkitehti W.G. Palmqvistin käsialaa. Otavan asuinrakennukset ovat puisia tyyppitaloja, joita jälleenrakennuskaudella ryhdyttiin suunnittelemaan mm. pienille teollisuuspaikkakunnille.”⁶

Palmqvistin ”käsiala” levisi laajalle erityisesti puunjalostusteollisuuden keskittyneille paikkakunnille, mutta myös kaivosyhdyskuntaan kuten Outokumpu. Arkkitehdin välitti usein tehtävänsä saman yhtiön sisällä tai sen ulkopuolelle tuttu tehtaan patruuna, tai johtokunnan jäsen. Näin myös Otavan kohdalla, suositus käyttää arkkitehtina Palmqvistia tuli Mäntän ja Otavan johtajien keskinäisen tuttavuuden kautta.

Palmqvistin suunnitelmissa on eroja aikakausittain, erityisesti arkkitehtuurityyleissä eri paikkakunnilla. Myös aluesuunnitelmissa voi nähdä erityisiä ominaispiirteitä. Klassisismia noudattavissa Palmqvistin alue- ja taloryhmissä 1920-1930-luvulla oli selkeä piirre, joka korosti tienäkymissä rakennusten pääjulkisivuja ja sisäänkäyntejä kuisteineen. Klassisimin selkeys, minimalistinen tyyli, periytyi hänen myöhempiinkin 1940-1950-luvun suunnitelmiin. Klassisismi oli Palmqvistille merkityksellinen rakennustaiteen esikuva ja suunnittelun ideaali lähtökohta läpi uran. Tyyliin liitetyt taiteelliset pyrkimykset olivat 1930-luvun ja vielä 1950-luvunkin suunnittelun perusta yleisesti modernia muotokieltä hakevilla arkkitehteillä.

Isojen ja pienien teollisuuspaikkakuntien tyyppitaloissa 1940-1950-luvulla on eroja. Ne ovat suunnittelijälähtöisiä ja teollisesta tuotannosta johtuvia. Paikkakunta- ja tehdaskohtaisia tyyppitaloja ovat esim. A. Aallon Varkauden Ahlströmin tehtaalle kehittämä AA-järjestelmän tehdasvalmisteiset tyyppitalot ja Sunilan työväen asuntoalueen tyyppitalot. Ne poikkeavat selvästi hahmoltaan Otavan

⁶ [Museoviraston sivusto, RKY](https://www.museoviraston.sivusto.fi) (10.5.2022).

kirjapainolle suunnitelluista saman aikakauden tyyppitaloista. Var-kaudessa ja Sunilassa käytettiin taloihin pitkälle kehitettyjä tehdas-valmisteisia elementtejä.

”Otavan asunnot on järjestetty hierarkkisesti alueen läpi kulkevan raitin varrelle. Kirjapainokylän nelitaloissa perinteinen työvään-asunnon huone ja keittiö on kasvanut useamman huoneen rivitalo-asunnoksi. Kirjapaino aloitti toimintansa 1955, mihin mennessä valmistuivat tehdasrakennukset ja 10 satulakattoista neljänperheen asuintaloa, kaksi vierastaloa, neljä työnjohtajille tarkoitettua kahdenperheen asuinrakennusta sekä paikallisjohtajan asunto.”⁷

Palmqvistin kirjapainokylän kokonaissuunnitelma vuodelta 1947 kä-sitti kahdessa vaiheessa rakennettavat asuintaloryhmät, jota oli ny-kyistä laajemmin Otavantien varressa maantieltä kohti painotaloa sekä Rautoniemessä Otavantien molemmin puolin. Aluesuunnitel-masta toteutettiin vain ensimmäiseen vaiheeseen valitut rakennuk-set ja ryhmät. Hierarkkisuus ja tehdaskeisyys on tyyppillistä te-ollisuusasuntoalueille, samoin sosiaalisin perustein erotetut asuin-ryhmät. Asuntojen sijoittelu ei sen sijaan Otavalla noudata perin-teistä raittiasutusta, mallina. Enemmänkin taloryhmien sijoittelu ja asumistarpeiden mukainen suunnittelu viittaavat aikakauden oma-kotiaatteeseen ilmiönä.

4.2 Keski-Suomen museo Otavan alue- ja ra-kennusraportti

Keuruun keskustan rakennusinventointi ja Otavan kirjapainokylän alue- ja rakennuskohtaiset inventoinnit kortteineen on tehty vuo-sina 2010–2011. Inventointialueen paikannimet ovat: Keuruu, Suo-lahti ja Otavan alue. Inventoinnin mukaan alue jakaantuu pienalu-eisiin: *”kirjapainorakennus, entiset työvään asuntorivit, työnjohta-jien ja tehtaanjohtajan entiset asuintalot, keskeisellä paikalla pe-sula- ja saunarakennus, niemen kärjessä johtajiston sauna ja Rau-tosaaren saarisaua.”⁸*

*Tehdasyhdyskunta kerrotaan kaikissa selvityksissä rakentuneen no-peasti 1950-luvulla.*⁹ Kirjapainokylän hanke ja suunnittelu alkoivat kuitenkin jo jatkosodan aikana ja ensimmäiset piirustukset valmis-tuivat heti sodan jälkeen vuosina 1946–47. Palmqvistin aluesuunni-telmat ovat vuodelta 1947, asuin- ja tehdasrakennukset valmistui-vat vuoteen 1955 mennessä. Jälleenrakennuskaudelle tyyppillinen il-miö ja tavoite oli yleisesti nopea sodanjälkeinen asutustoiminta ja tyyppiasuntojen suunnittelu, jopa teolliseen tuotantoon sopiviksi.

Otavan kirjapainokylän mainitaan useasti syntyneen ”kirjapainolle vievän raitin varteen”. Raitti tai kylän raitti nimitys antaa ehkä van-hahtavan kuvan Palmqvistin aluesuunnittelusta. Otavantien koko-naisuus muistuttaa näkymineen enemmän kaupungin lähiön ja omakotialueen läpiajotietä. Kirjapainotehtaan, koulutuskeskuksen, saunan ja pesutuvan sekä vartioimattoman taseristeyksen tuntu-massa voi syntyä raittimiljööön vaikutelma. Tämä johtuu pääosin rautatiestä, jonka molemmin puolin sijoitetut rakennukset muistut-tavat vanhoista kyläkeskuksista radan läheisyydessä.

⁷ [Museoviraston sivusto, RKY](#) (10.5.2022).

⁸ Keski-Suomen museo alueraportti 7.7.2011, KIOSKI-sovellus.

⁹ Mt.

4.3 Opinnäyte 2004 Kirjapainokylästä

Hirvonen Sari opinnäyte vuodelta 2004 rinnastaa Otavan kirjapainokylän raittimiljööön ja 1950-luvun modernin metsäkaupunkimaisen alueen ominaispiirteet. Painottaisin tässä erityisesti aikalaiskäsitettä metsäkaupunki ja siitä syntyneitä aluesuunnittelun ”Meurmannilaisia” (asemakaava-arkkitehti Otto Iivari Meurman) periaatteita, kuten asumalähiö kaupungin tuntumassa. Meurmannin periaatteiden mukaista on erityisesti Otavan asuintalojen sijoittaminen luonnon keskelle, siten että aluetta rajaa metsämaa ja taloryhmien avoimet sekä valoisat pihapiirit ovat hoidetut puistomaisesti. Huomio Keuruun Rautoniemessä oli modernin laitoksen ja asumisen laadussa, nopeasta muutostarpeesta huolimatta.

Hirvosen opinnäytteen mukaan *”Otavan aluekokonaisuus on rakenteeltaan tyypillinen yhden teollisuuslaitoksen ympärille luotu ja sen varassa toimeentullut ”patriarkaalissävyinen teollisuuskylä”.*¹⁰

*”Alue on tyypillinen patruunaperinteen mukainen teollisuusyhdyskunnan alue, jossa eri yhteiskuntaryhmien hierarkia on hienovaraisesti asuinrakennuksissa eroteltu. Raitin miljööarvo perustuu samanaikaisesti sen yksittäisten näkymien monipuolisuuteen ja kokonaisuuden loogiseen vaihtelevuuteen ja yhtenäisyyteen.”*¹¹

Hirvonen yhdistää Otavan alueen ja muille tehdaspaikkaunnille tyypillisen patriarkaalisuuden sekä niiden patruunakulttuurin. Mutta Otavan kirjateollisuus oli aikalaisartikkeleiden ja vuosihistoriikkien mukaan nimenomaan modernia ja kaupunkimaista kirjateollisuutta. Teollisuus maaseudulle sijoitettuna nähtiin alkuun romanttisena

ratkaisuna, kuin romaanista - kirjapainokylän elämää. Painotus oli kuitenkin pyrkimys moderniin aikaan.¹² Otavan kirjapainotehdas oli pitkälle rationalisoitu ja moderni tuotantolaitos, ei perinteistä savupiipputeollisuutta työväen asuntoalueineen.

Työelämä ja asuintoiminnot Otavan alueella rinnastuivat kaupunkilaisuuteen. Maaseudun rauha sekä luonto enemmän vapaa-ajan viettoon puhtaassa ympäristössä. Luonnonkaunis ympäristö ja moderni elämä kohtasivat. Otavan tehtaan palvelukseen koulutetut lähimaaseudun nuoret ohjattiin mukaan moderniin työkuulttuuriin sekä vapaa-ajan vieton tavoille. Näitä olivat muun muassa tehtaan kurssi- ja koulutustoiminta, kerhot, urheilukentät ja uimalaitos.

Yhteiskuntaryhmien hierarkiaa ei Otavan historiateoksissa ole korostettu. Vaan työvoiman saannin kannalta oli tärkeää sitouttaminen Otavalaisuuteen, kiinteä suhde työväestön, virkamiesten ja tehtaan johdon välillä. Alueellakin voidaan nähdä erityyppiset asuintalot sovitettuna yhteen enemmän modernien asumistarpeiden kuin vanhahtavasti sosiaaliluokkien mukaan. Tehtaan yhteiset tilat lisäksi kokosivat työntekijät ja virkakunnan yhteen useammin kuin erottivat näitä.

¹⁰ Hirvonen 2004, ss. 38-40.

¹¹ Mt.

¹² Lassila 1990, 168.

5 Maiseman ominaispiirteet

Suurmaisemassa Keuruun ja Rautoniemen "Alue on Hämeen viljelysmaiden vaihtumisvyöhykettä kohti Suomenselkää. Maasto on vaihtelevaa, ruhjalaaksojen rikkomaa kasvualustaltaan karua kalio- ja moreenimaata. Alueen poikki kulkee muutamia harjujaksoja. Seudulle tyypillisiä ovat reittimäiset vesistöt ja niihin liittyvät suurrehkot järvaltaat. Metsiä on paljon ja ne ovat yleensä tuorehkoja kuusisekametsiä. Keuruun keskustan teollisuusalueet sijaitsevat Varissaarella, Otavan alueella ja Yliahon alueella Lapinmäen läheisyydessä."¹³

Keuruun keskustan Rakennusinventointiraportti 2011 mukaan "Keuruun keskusta-alueen maaperä on pääosin hiekkamoreenia. Keskustan poikki kulkee luode-kaakko-suuntainen hiekkaharju, joka on osa Jämsänkoskelta Keuruun kautta Multialle ulottuvaa harjujaksoa."¹⁴ Tätä kivikkoisuutta on korostettu myös Otavan vuosihistoriikkeissa, jotka kertovat alueen tiestön ja rakennuspaikan muokkauksesta.

Rautoniemeen vei 1950-luvun vaihteessa kapea tilatie Korttesalmen puolella johtaen vanhan päätilan tontille (Kuva 13). Rautoniemen tila sijaitsi nykyisen Otavan kurssi- ja koulutuskeskuksen sekä konttorin paikalla.

Päätila oli vanha pappilan Rautoniemen torppa, 1900-luvun alun Rautoniemen sukutila ja tilarakennukset. Tila myytiin Otavalle vuonna 1944. Lisäksi Otava osti Rautoniemestä Heikinranta nimisen palstan ja rantamökin sekä Rautosaaressa saunarakennuksen.¹⁵ Kuvassa erottuvat myös uusi hiekkatie, tuleva Otavantie, vaaleana sekä levänä. Tie alkoi vanhalta rautatielinjalta, uudelta

Haapamäentieltä etelään. Samoin hyvin erottuu kuvassa keskellä leveä uusi rautatielinja ja -penger Korttesalmen yli.

Kuva 13. Ilmakuva Otavan alueesta 1951. Historialliset ilmakuvat. Lähde: MML, kansallinen paikkatietoportaali Paikkatietoikkuna (8.3.2022).

¹³ Äijälä 2011, ss. 10, 13.

¹⁴ Mt, s. 10.

¹⁵ Järviö 1964, s. 5.

Kuva 14. Ilmakuva Otavan alueesta 1955. MML historialliset ilmakuvat. Lähde: [MML:n paikkatietoikkunan portaali, kartta.paikkatietoikkuna.fi](https://mml.paikkatietoikkunanportaali.kartta.paikkatietoikkuna.fi) (8.3.2022).

Ilmakuvasa (Kuva 14) vuodelta 1955 voi nähdä jo valmistuneen kirjapainokylän pää- ja tonttitiet, asuntoalueet sekä tehtaan päärakennuksen valmiina. Asuntoalueita rajasi osin laajat metsämaat ja pihapiirit oli jätetty puistomaiseksi, joukossa vanhaa puustoa.

Rautatie jakoi erityyppiset maisemakokonaisuudet tasoristeyksen pohjois- ja eteläpuolella. Kuten ilmakuvasa selvästi näkyy, pohjoisosan rakennusryhmät olivat jäsenykseltään enemmän metsäkaupunkia ja eteläinen ryhmä tienvarsi-asutusta, johon liittyi lahden puolella viljelypalstoja. Tehtaan tuotantoalueen yhdisti rakennusryhmiin erityisesti tehtaan edustan aukio ja edestakaista liikennettä ohjaava Otavantie.

Tehtaan kanssa tasoristeyksen tuntumassa olivat yhteisön sosiaalityttilat rakennuksineen. Rautoniemen kauimmissa kärjessä oli johtajan asunto ja alueen teknisistä tiloista pumppuhuone sekä puhdistamo. Heikintien varressa, Korteesalmen puolella, sijaittivat vanhat tytilat ja huvilat. Ne oli osin palstoitettu jo Rautoniemen vanhan päätilan aikaan, ennen Otavan alueen suunnitelmaa.

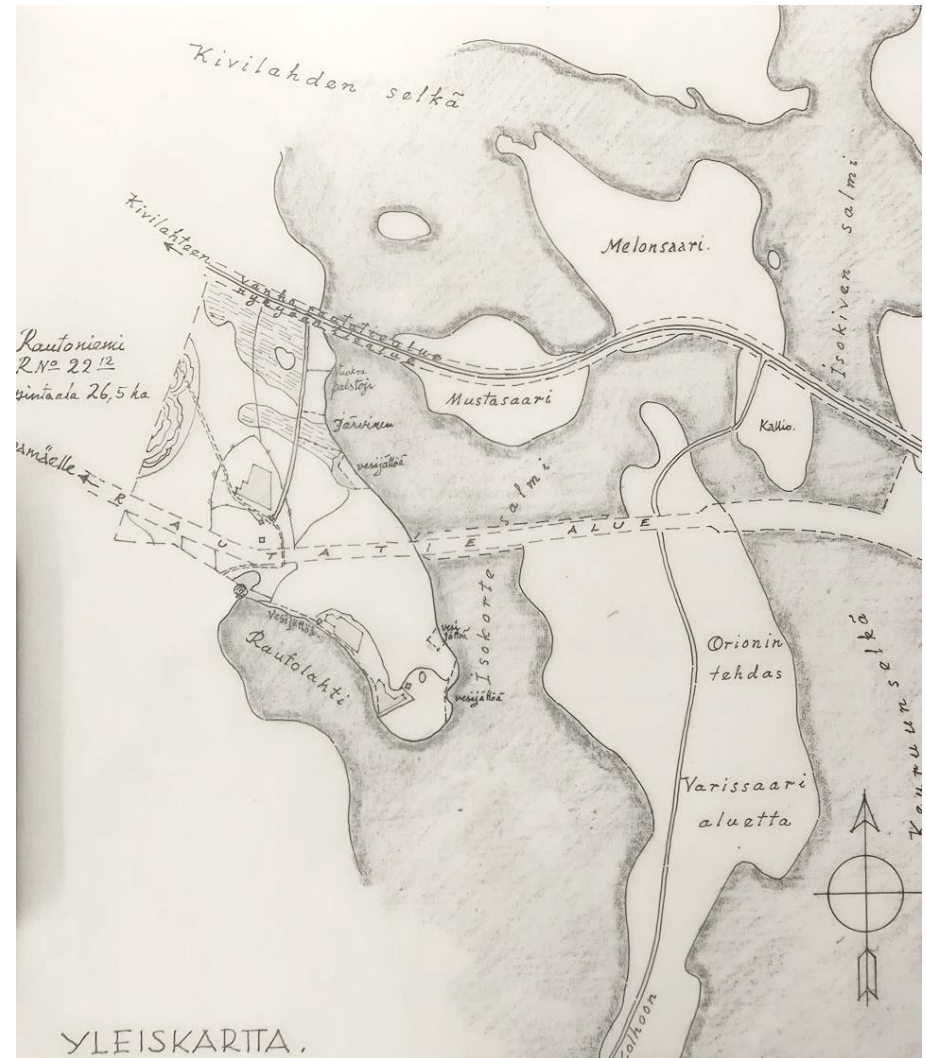

6 Kokonaisuuteen vaikuttavat tekijät

6.1 Asutusalue suunnitelma 1947 ja 1953

Otavan alueella vuonna 1954 ensimmäisenä valmistuivat kymmenen neljän perheen työväen asuintaloa eli "nelitalot", kaksi asuntoalaa naimattomille työntekijöille sekä neljä työnjohtajille suunnattua paritaloa. Rakennuksia suunniteltiin tehtäväksi enemmänkin, mutta seitsemän neljän perheen rivitaloa jäi kuitenkin rakentamatta.¹⁶ Matkaa kirjapainokylältä Keuruun keskusta oli noin kolme kilometriä.

Palmqvistin laatimassa yleiskartassa (Kuva 15) vuodelta 1947 erotuvat hyvin Suolahden kylän Rautoniemen vanha päätila tien päätteenä ja viljelyalat sekä niemen rantamökki. Rautoniemen tilalle noudatti alkupäässä nykyistä Heikinkujan linjaa. Tilalta luoteeseen lähti kärrytie kohti metsämaita ja kallioaluetta. Vanhan rautatiealueen, nykyinen Haapamäentie, ja "Isokortesalmen" puolelle rantaa on merkitty vuokralastoja, muun muassa Järvinen.

Kuva 15. Ote Palmqvist, yleiskartta vuodelta 1949. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

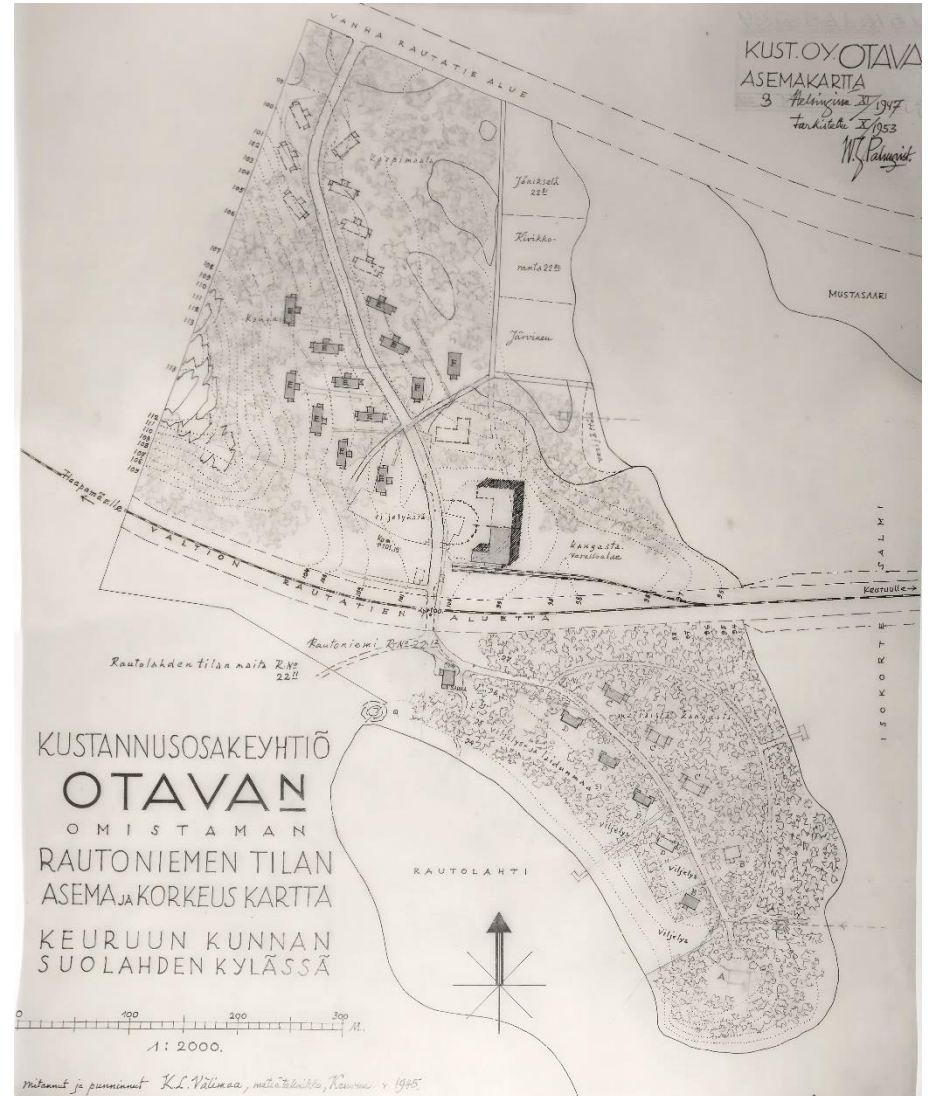
¹⁶ Keski-Suomen museo alueraportti 7.7.2011, KIOSKI-sovellus.

Kuva 16. Rautoniemen tilan pihapiiri vuonna 1945. Lähde: Lassila 1990 s. 167.

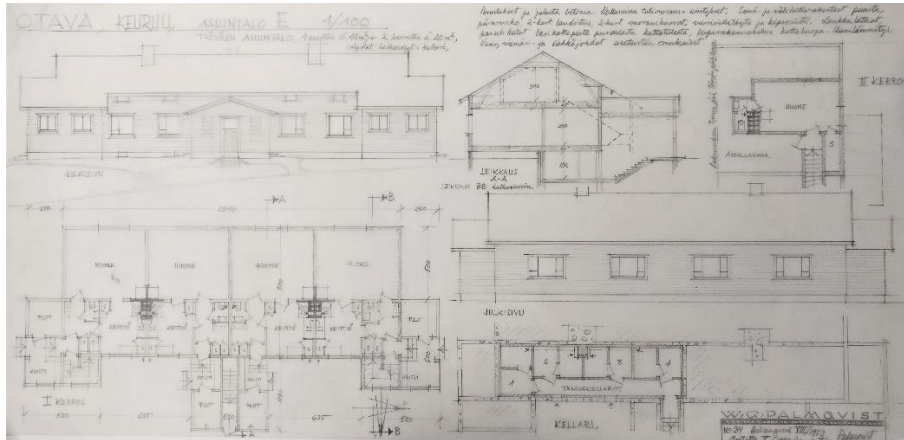
Asemakartalla vuodelta 1947 (Kuva 17) tummennettu rakennukset tulivat rakennettaviksi alueen ensimmäiseen vaiheeseen. Toisen vaiheen tyyppitalot olisivat jatkaneet saman aluesuunnitelman mukaisia sijoitusperiaatteita. Tehdasta kohti suuntautuneiden rakennusten ryhmittely oli laajempi ja vaihtelevampi: Otavantieltä länteen loivasti nousevalla tai itään loivasti laskevalla rinteellä. Otava rakennutti uuden hiekkatien tulevalle tehtaalle ja asuntoalueille vuonna 1947.

Sen sijaan Otavantien pohjoispäässä lähellä maantietä ja radan eteläpuolella kohti niemeä rakennukset sijoittuivat enemmän nauhamaisesti, pääjulkisivut ja sisäänkäynnit koilliseen. Asemakartalle oli merkitty myös viljelyalaa aivan tehtaan päärakennusta vastapäätä. Mahdollisesti tämä merkitsi vanhan Rautoniemen päätilan aikaista palstaa. Vuokrapalstat Isokorttesalmen rannalla on nimetty lohkotuksi: Järvinen, Kivikkoranta 22 / 82 ja Jänikselä 22 / 31.

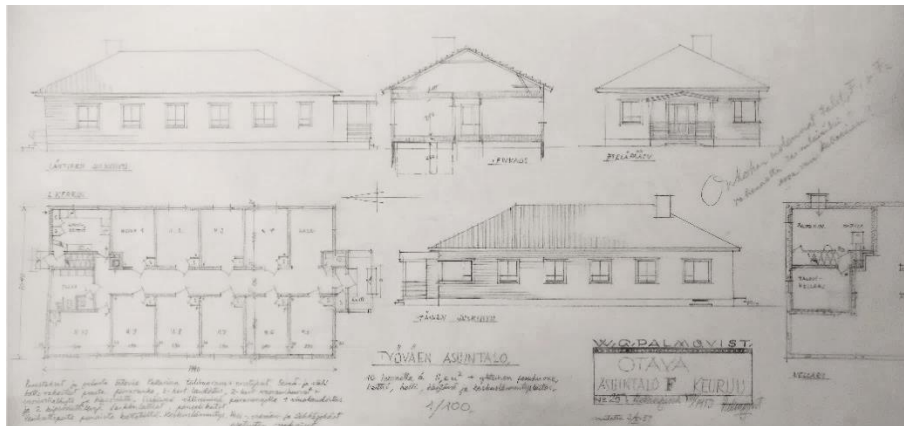

Kuva 17. Palmqvistin asemakartta 1947, tarkistettu 1953. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

Kuva 21. Työväenasuntalo tyypipiirustus E. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

Kuva 22. Työväen asuintalo tyypipiirustus F (tyttö- ja poikatalot). Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

”Neljän asunnon rivitaloissa kaksi keskimmäistä asuntoa ovat kaksioita. Päätyasunnoissa on asuintilaa myös yläkerrassa ja ne ovat siten kooltaan suurempia. Otavan työväen asuinrivitalot ovat pääsääntöisesti keskiakselinsa suhteen symmetrisiä. Julkisivuja jäsentävät huoneistokohtaiset avokuistit päädyissä sekä rakennusten keskellä oleva umpinainen kahden asunnon kuisti. Huoneistojärjestely muistuttaa enemmän 1900-luvun alkupuolen nelihuoneriviä kuin jälleenrakennuskaudelle tyypillistä hormiryhmän ympäri kiertävää pientaloa. Itse huoneistojen tilasuunnittelu on kuitenkin modernia eriytettyine keittiöineen, kamareineen ja käymälöineen.”¹⁷

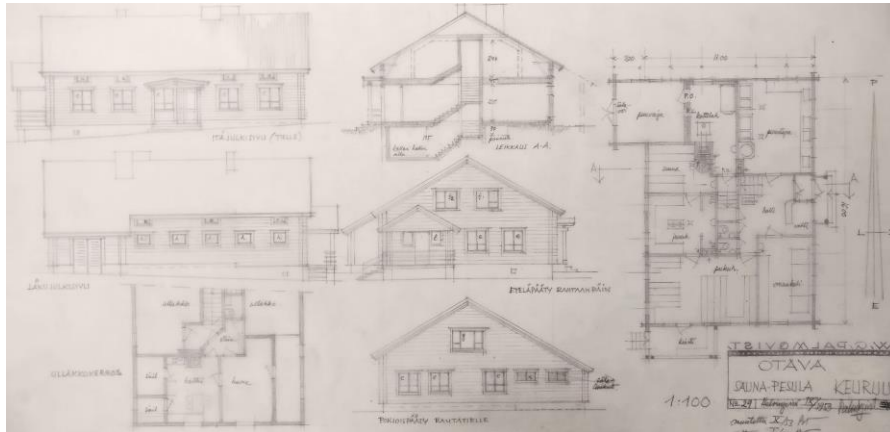
”Rivitalot ovat puolitoistakerroksisia, harjakattoisia puurakennuksia, joiden julkisivut on verhottu yhtenäisin vaakalaudoituksin amerikkalaisella viistopintaisella, jiiriin työstetyllä puoliponttilaudalla. Jälleenrakennuskaudelle ominaista anonyymiä ilmettä kuvastavat vaatimattomat yksityiskohdat, asuntoloiden kulmaikkunat ja Rakennustietokorttien mukaiset ovet ja ikkunat. Aikakaudelle tyypilliseen materiaaliromanttiseen tapaan rivitalojen kuistien betonilaatat ovat olleet Nilsiään liuske kivellä pinnoitetut ja romantiikka pyrki alkuaan sulauttamaan rakennukset luontoon pehmeästi mm. julkisivuköynnösten avulla.”¹⁸

¹⁷ Keski-Suomen museo alueraportti 7.7.2011, KIOSKI-sovellus.

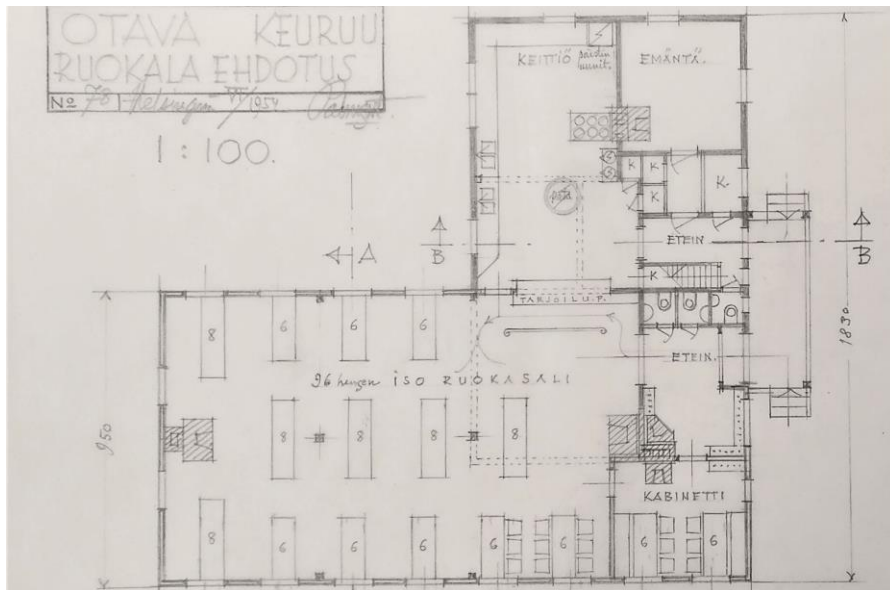
¹⁸ Mt.

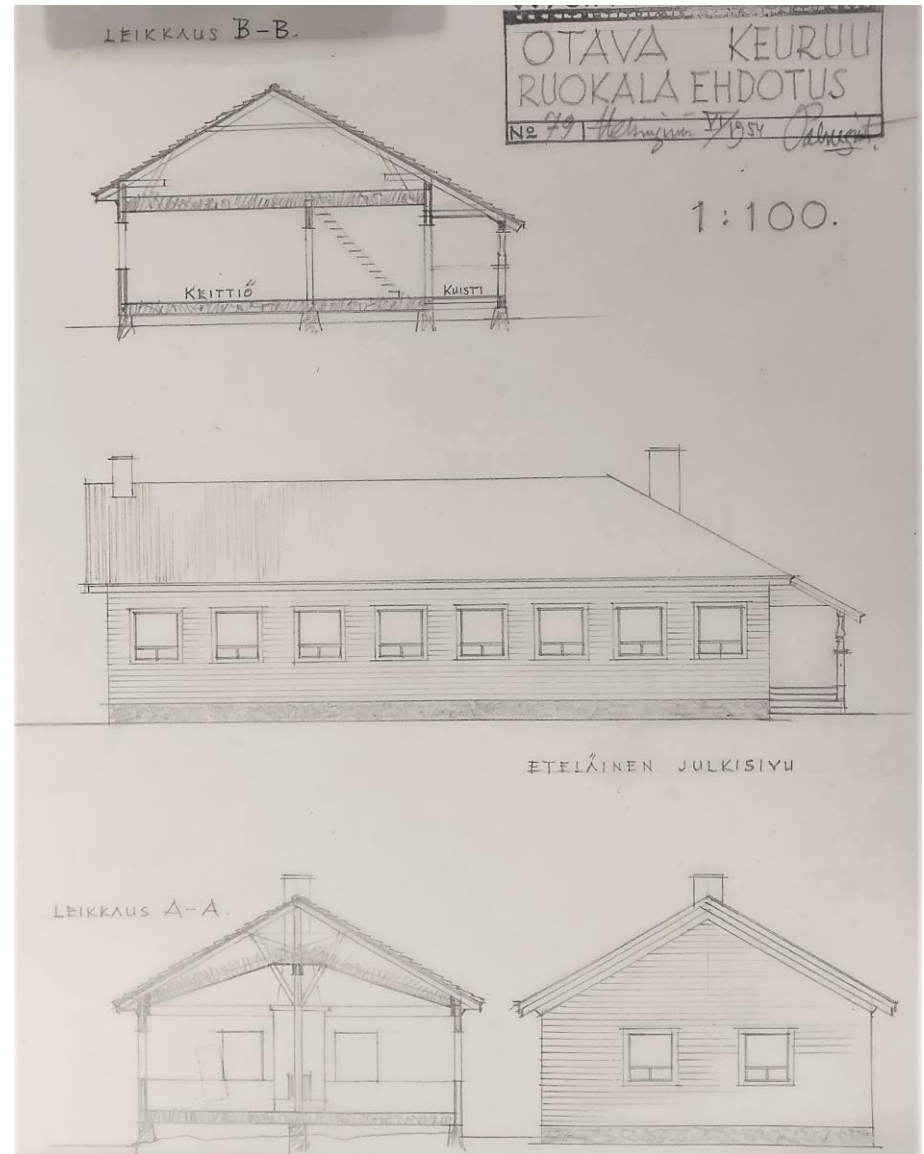
6.1.2 Henkilökunnan sosiaalirakennukset

Kuva 23. Sauna-Pesula rakennus. Lähde: SAM, Palmqvist, rulla 13.

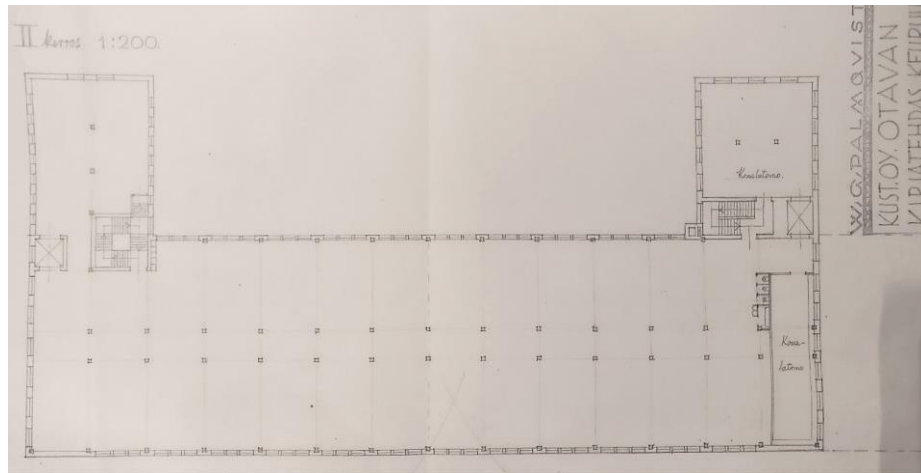
Kuva 24. Ruokalaehdotus. Lähde: SAM, Palmqvist, rulla 13.

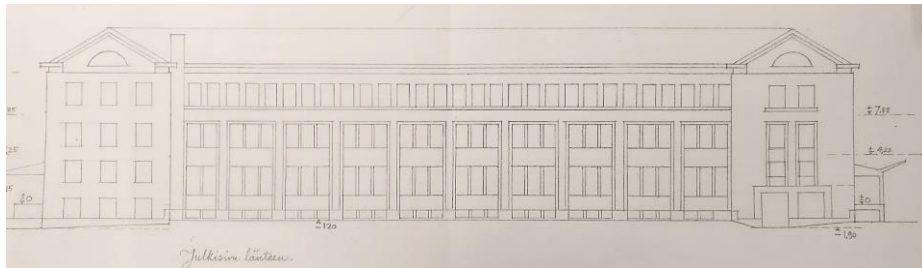
Kuva 25. Ruokalaehdotus, julkisivut. Rakennus ei ole toteutettu. Lähde: SAM, Palmqvist, rulla 13.

6.1.3 Tehtaan rakennukset

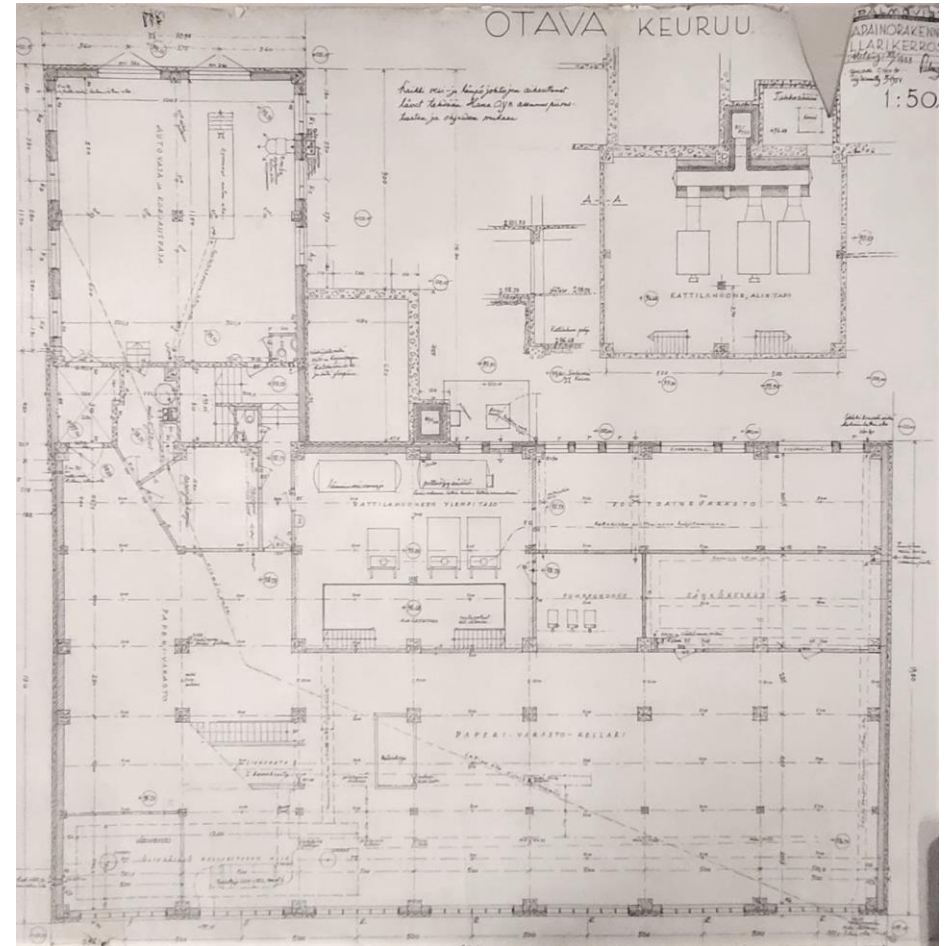
”Kirjatehdas” piirustukset olivat arkkitehdilla työn alla vuonna 1947 ja suunnittelu jatkui vuoteen 1953 asti.

Kuva 26. Päärakennuksen toisen kerroksen pohjapiirustus. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

Kuva 27. Päärakennuksen julkisivu länteen. Talon klassismiin painottuvat tyylipiirteet ja jäsenitys 1947. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

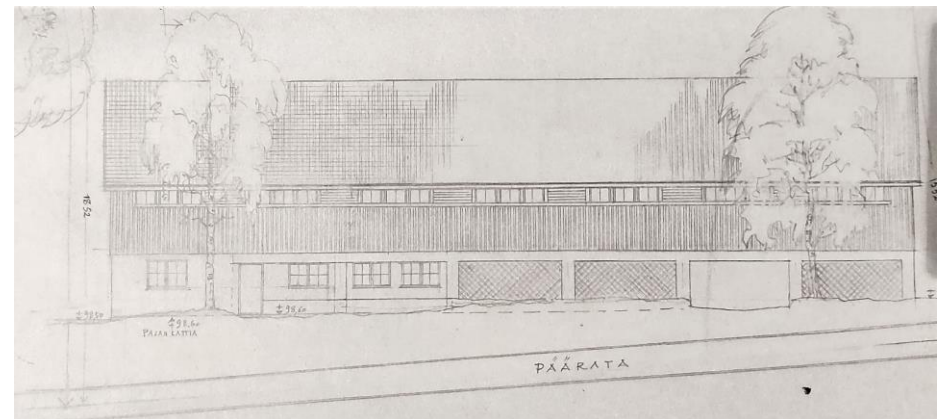
Kuva 28. Kirjapainorakennuksen kellarikerros. Talon piirustukset ja tarkemmat suunnitelmat ovat vuosilta 1953-1954. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

Kuva 29. Siipirakennuksen julkisivu länteen. Päärakennus 1953 on saanut modernimman ja pelkistetyyn jäsennyksen erityisesti aukituksen ja päätyjen suhteen. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

Kuva 30. Päärakennus, julkisivu etelään. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

Kuva 31. Varasto ja kylmä paperivarasto piirustukset 1955. Lähde: SAM, yksikkö Palmqvist, rulla 13.

6.2 Kirjapainokylä valmistumisen jälkeen

Kuva 32. Yleisnäkymiä Rautoniemen kirjapainokylästä rakennustöiden päättyessä kesällä 1954. Lähde: KOA Helsinki.

Kuva 33. Yleisnäkyimiä Rautoniemen kirjapainokylästä rakennustöiden päättyessä kesällä 1954. Lähde: KOA Helsinki.

Kuvat 34. Kirjapainorakennukset valmistuneina. Vasemmalla: Kirjapainorakennus edestä ja takaa, kylmä paperivarasto valmistuneena. Oikealla: Otavantie kirjapainolta kirkonkylään päin ja näkymä kirjapainorakennukselle. Etualalla koulutusrakennus ja kylmäpaperivarasto. Kuvaaja Keuruun valokuvaamo M. Tuominen. Lähde: OKA Keuruu.

Kuva 35. Näkymiä Otavan kirjapainokylästä. Kuvaaja Keuruun valokuvaamo M. Tuominen. Lähde: OKA Keuruu.

Kuva 37. Johtajan asunto Rautoniemen kärjessä. Kuvaaja Keuruun valokuvaamo M. Tuominen. Lähde: OKA Keuruu.

Kuva 36. Näkymiä Otavan kirjapainokylästä. Kuvaaja Keuruun valokuvaamo M. Tuominen. Lähde: OKA Keuruu.

6.3 Keskeiset muutokset

Keski-Suomen alue- ja kohderaportissa inventoinnin 2011 mukaan: "Vanha Rautoniemen tilan päärakennus jäi Otavan alueelle ja se peruskorjattiin 1940-luvulla Otavan johtokunnan rakennukseksi ja myöhemmin koulutuskeskukseksi."¹⁹ Raportti kertoo, että koulutuskeskukselle oli haettu 2000-luvulla purkulupa, jota ei kuitenkaan ollut pantu täytäntöön.

Otavan kirjapainon tuotantoa uudistettiin "1960-1970-lukujen vaihteessa. Kirjapainoala kehittyi tuolloin voimakkaasti ja konekanta uudistettiin Keuruullakin. Otavan tehtaan yhteyteen rakennettiin 2000 m² suuruinen varistorakennus, jota heti laajennettiin kaksinkertaiseksi. Itse kirjapainoa varten rakennettiin vuonna 1973 2300 m² laajuinen painohalli, jota laajennettiin edelleen vuonna 1980. Laajennusosat edustivat 1970-1980-luvun rationalistista peltihallirakentamista."²⁰

Otavan tehtaan vuosina 1969 ja 1970 rakennettujen hallien elementtirakenteista kertovat paikallislehdet (Kuva 38). Vuonna 1969 valmistunut paperi- ja kirjavarastohalli toteutettiin Enso-Gutzeit Oy:n Säynätsalon tehtaiden puuelementeistä. Sen sijaan vuotta myöhemmin valmistunut hallirakennus kirjavarastoksi valmistettiin betonielementeistä, jotka toimitti Keski-Suomen Betoni Oy. Molemmat rakennukset suunnitteli arkkitehti Raimo Kallio-Mannila. Kummankin rakennuksen pääurakoitsija oli Rakennusliike E & V. Kaartinen.²¹ Kuvassa 38 moderni valkea varastohalli on vuodelta 1970. Uusi hallilaajennus liittyi erityisesti oppikirjatuotannon lisääntymisestä ja painamisesta vuoden ympäri.

Peruskarttavertailussa (Kuvat 39) erottuvat hyvin Otavan tehdasalueen muutokset 1960-luvulta nykyaikaan. Merkittävimmät ovat tehdashallien eli kirjavarastojen laajennukset 1970-luvun vaihteessa. Ne muuttivat keskeistä tehdasaluetta, liikennettä, aluejulkisivua päärakennuksen sivuilla, näkymiä erityisesti radan pohjoispuolen tieltä ja asuntoalueilta tehtaalle.

Kuva 38. Otavan kirjavarastot lehtikuva heinäkuussa 1970. Lähde: Lehtileikkeitä OKA Keuruu.

¹⁹ Keski-Suomen museo alueraportti 7.7.2011, KIOSKI-sovellus.

²⁰ Mt.

²¹ Keski-Suomalainen 19.9.1970. Lähde: lehtileikekirja OA.

1960

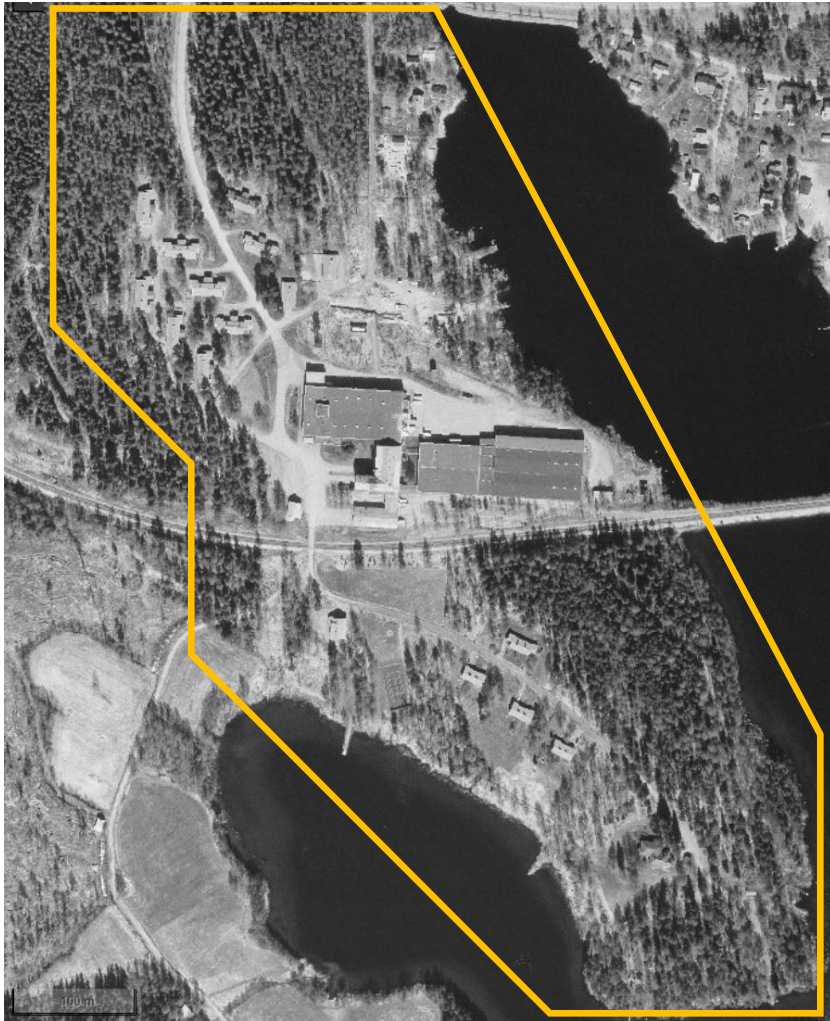
1979

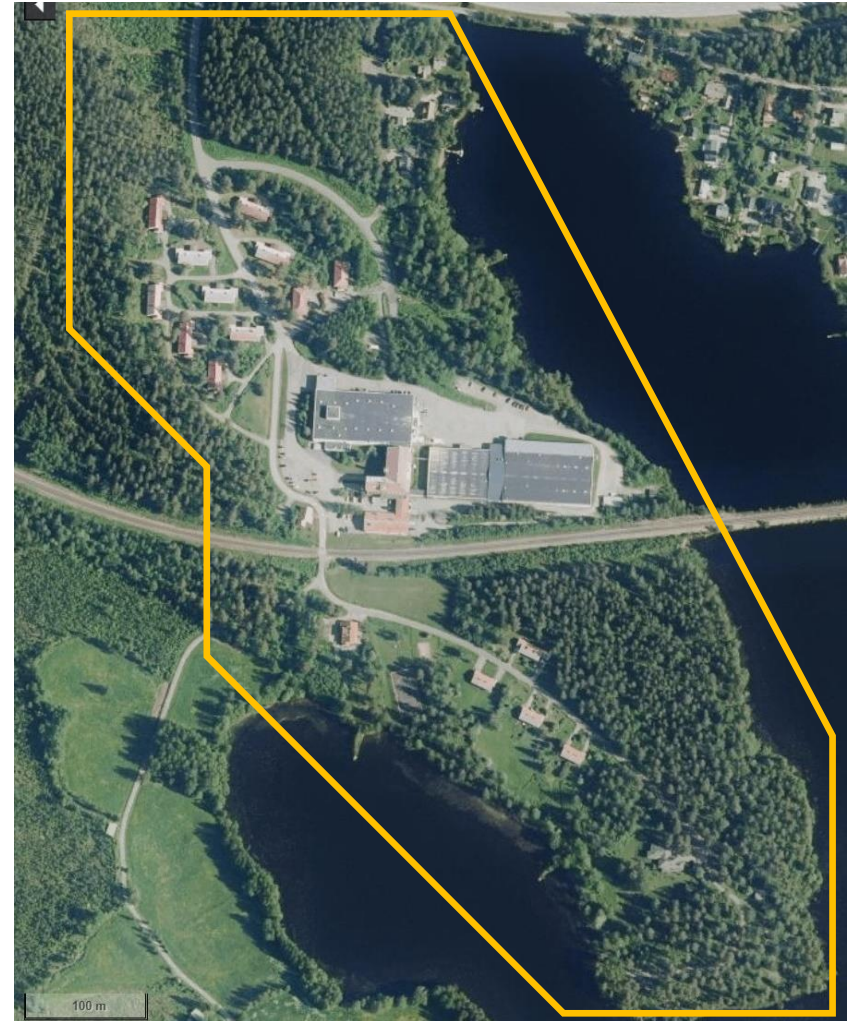
1990

Kuvat 39. Tehdasalue, peruskarttavertailu vuosista 1960, 1979, 1990. Lähde: [MML, vanhojen painettujen karttojen portaali](#) (9.5.2022).

Kuva 40. Ilmakuva Otavan alueesta 2007. Lähde: MML:n paikkatietoikkunan portaali, kartta.paikkatietoikkuna.fi (8.3.2022).

Kuva 41. Ilmakuva vuodelta 2021. Lähde: MML:n paikkatietoikkunan portaali, kartta.paikkatietoikkuna.fi (8.3.2022).

Neljän perheen rivitaloihin tehtiin muutoksia 1960-1990-luvun aikana. 1960-luvulla puulämmitys korvattiin öljylämmityksellä, jolloin uuneja on osin purettu. 1970-luvun öljykriisin aikaan puolestaan siirryttiin sähkölämmitykseen, vesijohto ja wc-kalusteet uusittiin. Samalla kiinteistöjen ulkoseiniä eristettiin uretaanivaahdolla, mikä on johtanut kosteusvaurioihin puutteellisen tuuletuksen ja ilmanvaihdon muutosten kanssa. ”1990-luvun aikana rakennuksiin A18, A22, A26, A28 ja A30 rakennettiin suihkutilat entisiin varastoihin, sähköistys uusittiin kokonaisuudessaan, vesijohdot, viemärit ja vesikalusteet uusittiin ja asennettiin uudet lvv-varaajat. Myös sisäpuolista pintaremonttia tehtiin. Asuinrakennus A16 on purettu 2000-luvulla. Rakennukseen A20 tehtiin inventointihetkellä 2011 peruskorjausta.”²²

”2000-luvun vaiheita ovat olleet kirjapainon pihajärjestelyjen suunnittelu. Kirjapainon piha-alueen aitaamista suunnitellaan ja aidan ja uuden tien alle jäävä nelitalo A16 purettiin. Aitaa ei inventointihetkellä vuonna 2011 ollut vielä rakennettu. Kesällä 2011 alueelle asennettiin kaukolämpöputkia. Vuonna 2001 vuokrattavat työväenasunnot eriytettiin Otavanmäki Oy:ksi.”²³ Aita- ja porttirakennelmaa (Kuva 42) ei ole toteutettu alueelle vuoteen 2022 mennessä.

Kuva 42. Aitasuunnitelma visualisointi ilmakuvaan. Otavantie on asfaltoitu vanhojen valokuvien perusteella 1970-luvun jälkeen. Lähde: OKA Keuruu.

Alueen tiestö säilyi 1940-luvulla jäsennettynä rakenteeltaan 2010-luvulle asti. Jopa Rautoniemen tilan vanha kärrytiepohja osin rakennusten A 22, 24 ja 26 tonttitienä. Nitojantie näkyy asemakaavan 2011 mukaisena ja rakennettuna vasta uusimmissa ilmakuvissa. Asemakaavan mahdollistama Latojantie on vielä rakentamatta.

²² Keski-Suomen museo alueraportti 7.7.2011, KIOSKI-sovellus.

²³ Keski-Suomen museo alueraportti 7.7.2011, KIOSKI-sovellus.

Kuva 43. Purettu rakennus A 16 aukiolla etualalla 1960-1970-luvulla. Lähde: OKA Keuruu.

Purettu rakennus A 30 olisi nykykaavassa sijoittunut mahdollisen Latojantien varteen. Rakennuksen purkulupapäätös jätettiin keskikesällä 2021 ja purkaminen on tehty vuonna 2022. Purkamiseen poikkeamista haki keväällä 2021 Otavanmäki Oy. Purkamisen perusteena oli rakennuksen huono kunto aiemmista korjauksista huolimatta. Lisäkorjauksissa olisi säilynyt vain runko, ja lopputuloksena olisi ollut lähes uudelleen rakennettu rakennus. Keski-Suomen museon lausunnon 26.5.2021 mukaan "kirjapainokylän ja sen asuntoalueen suojeluarvot muodostuvat useiden rakennusten kokonaisuudesta eikä yhden rakennuksen purkaminen merkitse aluekokonaisuuden kannalta kaikkien suojeluarvojen hävittämistä".²⁴ ELY-keskuksen tutustuttua poikkeamishakemukseen ja siihen liittyviin asiakirjoihin se yhtyi Keski-Suomen museon näkemykseen.²⁵

Lausunnossa poikkeamiseen 2021 ei otettu esiin aiemmin asuntoalueelta purettua nelitaloa A 16 (Kuva 43) tehdasaukion laidalla. Rakennuksen A16 viranomaislausunnoista ei ole tietoa.

²⁴ Lausunto poikkeamishakemus Otavan kirjapainokylä Keuruu 24.9.2021. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Keski-Suomi.

²⁵ Mt.

7 Nykytila

Aluekokonaisuutta nykytilassa leimaa yhä enemmän tehtaan veto-voima ja tehdaskeskeisyys. Tehtaan tuotantolaitokset syvine halleineen korostuvat erityisesti keskusauiolla ja kaukonäkymissä Kortelahden yli (Kuva 44). Tehtaalle päin säilynyt nelitalojen aluejulkisivu tukee erityisesti asuntoalueen rakennetta. Alueen pohjoisreunalta vuonna 2022 ja aiemmin aukiolta purettu rakennus vaikuttavat kuitenkin ymmärrykseen alkuperäisen nelitaloryhmän laajuudesta.

Kuva 44. Viistoilmakuva vuodelta 2007. Kuvassa näkyy hyvin tehta-
aan aukiolta kohti metsänreunaa jatkuva läntinen laajin

taloryhmä. Ryhmästä on purettu pohjoisin nelitalo A 30 vuonna 2022. Lähde: OKA Keuruu.

Otavan kirjapainokylää käsittelevän Sari Hirvosen diplomityön päätelmistä nousee esiin tavoite vaalia kylän ”eppinen ympäristö” alueen tulevaisuudessa. Vertailukohtana tai kenties vastakohtana autenttisuuden ja rekonstruktion tavoittelulle. Eppinen korostaa ilmiökeskeisyyden ja kerroksisuuden vaalimista.²⁶

Nykytilanteessa tulisi huomioida erityisesti asuntoalueiden käytön jatkuvuus asuttuna ympäristönä pihoinen. Toiminnallinen yhteys asunnoilta tehtaalle on osin katkennut, koska rakennuksissa ei asu vain Otavan työntekijöitä ja osa rakennuksista on tyhjiällä. Tehtaan ja asuntoalueiden historiallisten ilmiöiden säilyminen toimintoi-
neen kertovana on RKY-aluekokonaisuuden turva. Alueen arvoista myös kerroksisuus korostuu erityisesti tehdasympäristössä.

Hirvosen diplomityössä 2004 on esitetty myös, että ”Raittimiljöö-
hoito edellyttää kokonaisvaltaista näkemystä sen luonteesta, imago-
sta”.²⁷ Mikä viittaa, että Otavantien ominaispiirteiden tunnistaminen ja säilyttäminen on keskeinen tekijä RKY-aluekokonaisuuden säilymiselle. Imagona perinteinen ”raittimiljöö” ei ehkä ole paras edustamaan alueen luonnetta eri toimijoille. Tulevissa muutoksissa Otavantien varrella voidaan korostaa kestäviä valintoja huomioimalla erityisesti luonnonympäristön monimuotoisuus osana pihvoja ja 1950-luvun moderni rakennusperinne osana alueen uudistumista kaavoituksen myötä.

²⁶ Hirvonen 2004, 47.

²⁷ Mt. 48

7.1 Alue- ja tienäkymät

Tässä on esitetty Rky-alueen ja erityisesti Otavantien näkymät, jotka rajaavat rakennusryhmiä tai liittävät ne tehdasalueeseen. Otavantien suuntaiset tai siltä asuntoalueille avutuvat näkymät on alueen hallitseva ominaispiirre.

7.1.1 Rautatien pohjoispuoli

Kuva 45. Otavantie etelään kohti kirjapainotehdasta. Risteyksessä rakennus A 21.

Kuva 46. Liikenteen solmukohta. Nitojantie itään ja rakennus A 21.

Kuva 47. Heikinkuja pohjoiseen.

Kuva 48. Näkymä Heikinkujalta kohti tehdasta ja asuntoaluetta.

Kuva 49. Rakennukset A 15 ja 17 idästä Nitojantieltä.

Kuva 50. Otavantien länsipuoli kohti tehdasaluetta ja rakennukset etualalla A 28, 24 ja 20.

Kuva 51. Otavantien itäpuoli ja rakennukset A 21 ja 19.

Kuva 52. Otavantien ja näkymä kohti tehdasaluetta. Vasemmalla rakennus A 19 ja A 17.

Kuva 53. Otavantien liikenteen solmukohta ja tehdashalli päätteenä.

Kuva 54. Otavantien liikenteen solmukohta. Rakennukset A 17 ja 15.

Kuva 55. Otavantie ja näkymä kohti asuntoaluetta, rakennus A 18 ja 20a.

Kuva 56. Uusi Otavantie kulkee entisen tehdasaukion poikki.

Kuva 57. Vanha Otavantien linjaus vie hallille ja Paikotusalueelle.

Kuva 58. Otavantie etelään, koulutuskeskuksen sivuitse kohti tasoristeystä.

7.1.2 Rautatien eteläpuoli

Kuva 59. Otavantie kohti Rautoniemen kärkeä.

Kuva 60. Otavantie kohti tasoristeystä. Taustalla sauna ja pesula sekä tehdasrakennuksia.

Kuva 63. Otavantie pohjoiseen. Rakennukset etualalla A 6 ja 8, taustalla oikealla rakennus A 9.

Kuva 61. Otavantien etelään. Rakennukset etualalla A 8 ja 6.

Kuva 64. Otavantien pääte ja käänköpaikka.

Kuva 62. Otavantie ja vasemmalla rakennus A 9.

Kuva 65. Näkymä kohti Rautoniemen kärkeä. Rakennus A 2 johtokunnan vierastilan autotalli.

Kuva 66. Näkymä niemestä rakennus A 2 kohti.

Kuva 67. Tie Rautonimeen kärkeen ja entinen pumppuhuone.

Kuva 68. Tie Rautonimen johtokunnan saunalle.

Kuva 69. Kärjen edustalla Rautoniemen saarisauna.

7.2 Pihanäkymät

Tässä on esitetty vain arvioitavan asemakaavamuutosalueen neljän perheen tyyppitalojen (nelitalot) ja vierastalojen eli Otavan työntekijöiden pihapiirinäkymät. Esteettömät näkymät pihaverkoston sisällä ovat alueen merkittävä ominaispiirre.

Kuva 70. Otavantieltä näkymä kohti puretun A 30 talon tonttia.

Kuva 71. Otavantien yli näkymä rakennus A 21 ja 19 pihapiiriin.

Kuva 74. Otavantieltä näkymä kohti rakennusta A 26.

Kuva 72. Rakennus A 19 pihalta näkymä Otavantien länsipuolelle.

Kuva 75. Talon A 17 päädyistä näkymä Otavantien länsipuolelle.

Kuva 73. Rakennus A 28 pihalta näkymä Otavantien itäpuolelle.

Kuva 76. Rakennus A 20 a sivuitse näkymä Otavantien itäpuolelle.

Kuva 77. Rakennus A 24 sivuitse näkymä kohti tien päätettä rakennus A 26.

Kuva 78. Näkymä risteyksestä kohti Otavantien itäpuolen asuntoaluetta.

Kuva 79. Rakennus A 17 pihatie ja näkymä kohti rakennusta A 19.

Kuva 80. Näkymä Otavantieltä talojen A 18, 20 a ja 22 pihapiiriin.

Kuva 81. Avoin piha-alue rakennusten A 20a, 22 ja 26 välissä.

Kuva 82. Näkymä rakennus A 22 pihalta kohti rakennusta A 18.

Kuva 83. Rakennus A 18 pihalta näkymä kohti tehdasaluetta.

Kuva 84. Näkymä rakennus A 18 nurkalta kohti rakennusta A 22.

Kuva 85. Rakennuksen A 22 pihalta näkymä kohti rakennuksia A 24 ja 28.

8 Yhteenveto

8.1 Alue ja ilmiöt

Otavan Keuruun kirjapainoa perustettaessa korostettiin keskisuomalaisen pitäjän pitkä ja tunnettua sivistysperinnettä. Otavan kirjapainotehdas taas edusti kaupunkilaistunutta teollisuuden alaa ja "kirjateollisuutta". Yleisesti sodanjälkeisessä Suomessa kulttuurin ja taiteen saralla nosteessa oli suomalainen muotoilu eri teollisuuden aloilla. Otavan kirjapainotehdas oli pitkälle rationalisoitu ja moderni tuotantolaitos, ei perinteistä savupiipputeollisuutta työväen asuntoalueineen.

Kirjapainotehtaan ympärille syntynyt aluekokonaisuus täytti aikakauden yhteiskunnallisen tavoitteen: piti maaseutua asuttuna ja tarjosi modernia tehdastyötä tasa-arvoisesti Keuruun nuorille naisille ja miehille. Ihanteena oli modernin kaupunki- ja toisaalta maaseutuelämän yhteensovittaminen. Otavan tehtaan palvelukseen koulutetut otettiin mukaan moderniin työkuulttuuriin sekä vapaa-ajalla kurssi- ja koulutustoimintaan, kerhoihin ja urheilemaan.

Yhteiskuntaryhmien tai alueen hierarkiaa ei ole Otavalaisten tallentamissa paikallislehtiartikkeleissa tai historiikeissa korostettu. Työvoiman saannin kannalta oli tärkeää sitouttaminen Otavalaisuuteen, kiinteä suhde työväestön, virkamiesten ja tehtaan johdon välillä.

Aluekokonaisuudessa erottuvat asuinrakennusryhmät, virkistäytymisalueet ja yhteisön yhteiset tilat suunniteltiin erityisesti vahvistamaan yhteisöllisyyttä ja vapaa-ajan toimintoja.

Erityyppiset asuintalot ryhmissään sovitettiin yhteen kokonaisuudeksi enemmän asumistarpeiden kuin sosiaaliluokan mukaan. Alueen yhteiset tilat, kuten kurssikeskus tai pesutupa,

kokosivat tehtaan työntekijät ja virkakunnan yhteen useammin kuin erottivat näitä.

Kirjapainotyö ja asuminen Otavan alueella rinnastuivat siis kaupunkilaisuuteen. Maaseudun rauha sekä luonto enemmän vapaa-ajan viettoon. Luonnonkaunis ympäristö ja moderni elämä kohtasivat, mikä ilmaisi hyvin myös aikauden hetkellistä romantiikan kaipuuta.

8.2 Maisema ja arkkitehtuuri

Suurmaisemassa kokonaisuutta rajaa yhtä lailla metsän reuna, rautatie kuin lahden tai salmen vesipeili. Asemakaavallisen ratkaisun hakusanoja ovat avoin kortteli, asumalähiö ja -solu, asunto luonnon keskellä, omakotiaate.

Luontoon siroteltuja, mutta tehdaskeskeisiä taloryhmiä on kolme eri ominaispiirtein. Ominaispiirteet liittyvät aluenäkymiin, maastonmuotoihin ja rakennustyyppeihin. Kirjapainotehtaan lähellä ollut toimintoja kokoava aukio on menettänyt osan kertovuuttaan. Tähän vaikuttaa aukion yli tehty uusi asfalttite ja aukiolta purettu rakennus sekä pieni puisto.

Alueen asuntojen sijoittelu ei noudata perinteistä maaseudun raitti-asutusta. Taloryhmien sijoittelussa on huomioitu asumistarpeet toimintoihin ja näkymin tehtaalle ilmansuuntien mukaan. Sijoittelu viittaa aikakauden omakotiaatteeseen ja kirjapainokylään kaupunginosana. Pihapiirit olivat luonnon keskellä, mutta avoimia, puustomaisia ja puutarhaistutuksin koristeltuja.

Otavan tehtaan päärakennuksen on sanottu edustavan osin vanhahtavaa ilmaisua romantiikan ja klassismin piirtein. Romantiikan vaikutukseksi on tulkittu esimerkiksi julkisivutekstuuri, listaprofilointi tai aukotuksen jäsenitys puitejakoineen. Ratkaisut päärakennuksen sisä- ja ulkoasussa ovat kuitenkin hyvin hillityt ja

pelkistetyt, mikä oli myös aikauden suunnittelun ja muotoilun lähtökohta. Korostettiin kotimaisia luonnonmateriaaleja (tiili, kivi, puu) ja niiden käyttöä, myös siksi että niitä oli helpommin saatavilla. Harkinnan, muotoilun ja käsityön jälki sai näkyä. Tämä on huomattavissa erityisesti Otavan painotalon päärakennuksessa.

Klassismin tyylipiirteiden hakeminen, romantiikkaan tai eklektismiin viitaten, ei siis edusta Otavan alueella arkkitehtonista kokonaisuutta. Klassismi oli Palmqvistille merkityksellinen rakennustaitteen ja suunnittelun ideaali lähtökohta läpi uran. Lähtökohdasta syntyi arjessa erittäin toimiva, pelkistetty ja moderniksi muotoiltu Otavan aluekokonaisuus.

Kirjapainokylän hanke ja suunnittelu alkoivat jatkosodan aikana. Alueen asuin- ja tehdasrakennukset valmistuivat vuoteen 1955 mennessä. Tyyppitalosuunnitelmat olivat arkkitehtonisesti laadukkaita, mutta toisaalta samaan aikaan Suomessa oli rakennusmateriaaleista pulaa ja rakentamisen laatu saattoi vaihdella.

Isojen ja pienien teollisuuspaikkakuntien tyyppitaloissa 1940-1950-luvuilla on huomioitava niiden ominaispiirteet. Muillakin tehdaspaikkakunnilla kuin Otavassa on viitteitä, miten jälleenrakennuskauden tyyppitalojen perusmuoto: pitkänomainen runko ja usean perheen rivitalo lukuisin kuistein tuo mieleen vanhemmat työväenkasarit tai maatalot. On kuitenkin muistettava, että 1950-luvulla ominaispiirteet ovat enemmänkin suunnittelijälähtöisiä ja usein rankorakenteisten rakennusten teollisesta tuotannosta tai materiaalien saatavuudesta johtuvia. Paikkakunta- ja tehdaskohtaisia tyyppitaloja on siis tutkittava tarkemmin.

8.3 Säilyneisyys

Muutosten vaikutusten arviointia on tehty pyydetysti tutkien, paljonko alueen kulttuurihistorialliset arvot muuttuvat vuoden 2022 asemakaavavaihtoehdoissa VE1 ja VE2 suhteessa RKY-aluekokonaisuuteen. Aluksi on arvioitu myös, miten aiemmat muutokset ja rakennusten purkaminen ovat vaikuttaneet aluekokonaisuuteen, Otavantiehen ja tehdasmiljööseen. Maisemallista näkökulmaa ja kokonaisuuden säilyneisyyttä on painotettu. Raitti tai kylän raitti käsitteenä antaa vanhahtavan kuvan aluesuunnittelusta ja tavoitteista. Arvioinnissa Otavantien näkymiä ja luonnetta on arvioitu luonteeltaan enemmänkin aikakautensa kaupunginosan ja omakotialueen tienä.

8.4 Aiemmat muutokset

Otavan tehdashallien laajentaminen, erityisesti vuonna 1970 rakennettu laaja kirjavarastohalli, tuli lähelle asuinrakennuksia A 17 ja 15. Suuri kuutiomainen halli vaikutti merkittävästi näkymiin tyttö- ja poikatalojen pihapiirissä sekä Otavantien aukiolla. Hallista tuli vaalean värinsä vuoksi maiseman huomiokohde. Lisäksi kuorma-autoliikenne ja tie halliin vilkastuttivat asuinrakennusten läheisen risteysalueen (Otavantie-Nitojantie) liikennettä.

Tehtaan kaikki hallilajennukset tontilla pohjoiseen ja itään vaikuttivat maisemassa asuntoalueille ja suurmaisemaan Korteesalmelle. Haapamäentieltä saarien ja salmen yli hallit erottuvat maisemassa hallitsevina alkuperäiseen 1950-luvun kokonaisuuteen verrattuna.

Kuva 86. Uusi painohalli vihittiin käyttöön 20.9.1973. Kuvaaja J.K. Järviö tai Keurus Foto. Lähde KOA.

Nelitaloista A 16 purettiin tehdasaukiolta Keski-Suomen museon inventoinnin 2011 mukaan jo 2000-luvun alussa. Rakennus A 16 sijoittui nelitaloista lähimmäksi painotaloa ja tehdasta. A 16 ja tehtaahan väliin jäi keskeinen yhteisön kokoontumis- ja lasten leikki- paikka sekä päärakennuksen edustan nurmikenttä (Kuva 87). Ne asfaltoitiin tie- ja paikoitusalueeksi. A 16 purkamisen ja uuden tien rakentaminen vaikutti yhteisen aukion käyttöön sekä aukion julkisuun, jonka muodostavat nelitalot.

Kuva 87. Hämeenlinnan varuskuntasoihtokunta vierailukonsertilla otavalaisten ruokatunnin ratoksi tehtaahan aukiolla. Elokuussa 1970. Kuvaaja J.K. Järviö tai Keurus Foto. Lähde: KOA.

Rakennusta A 30 koskeva purkulupapäätös on vuodelta 2021 ja kohde on tällä hetkellä purettu sekä maisemoitu. Rakennus sijaitsi tien varressa tehtaalle tulosuunnassa korkealla mäntyvaltaisella rinteellä. Rakennus peittyi osin vanhan puuston taakse eikä ollut alueen huomiokohde liikenteen solmukohdassa. Keski-Suomen museon lausunnossa rakennus A 30 poikkeamisen yhteydessä vuonna 2021 ei otettu esiin jo aiemmin asuntoalueelta ja tehdasaukion laidalta purettua nelitaloa A 16.

Kuva 88. Purettu rakennus A 30 tontti olivat maisemoimatta touku-kuun alussa 2022.

Kuva 90. Tontti maisemoituna kuntalla kohti metsänreunaa.

Kuva 89. Puretun rakennus A 30 tontin maisemointia, kuntan pohjarakenne. Kuvaaja Jarkko Jokinen.

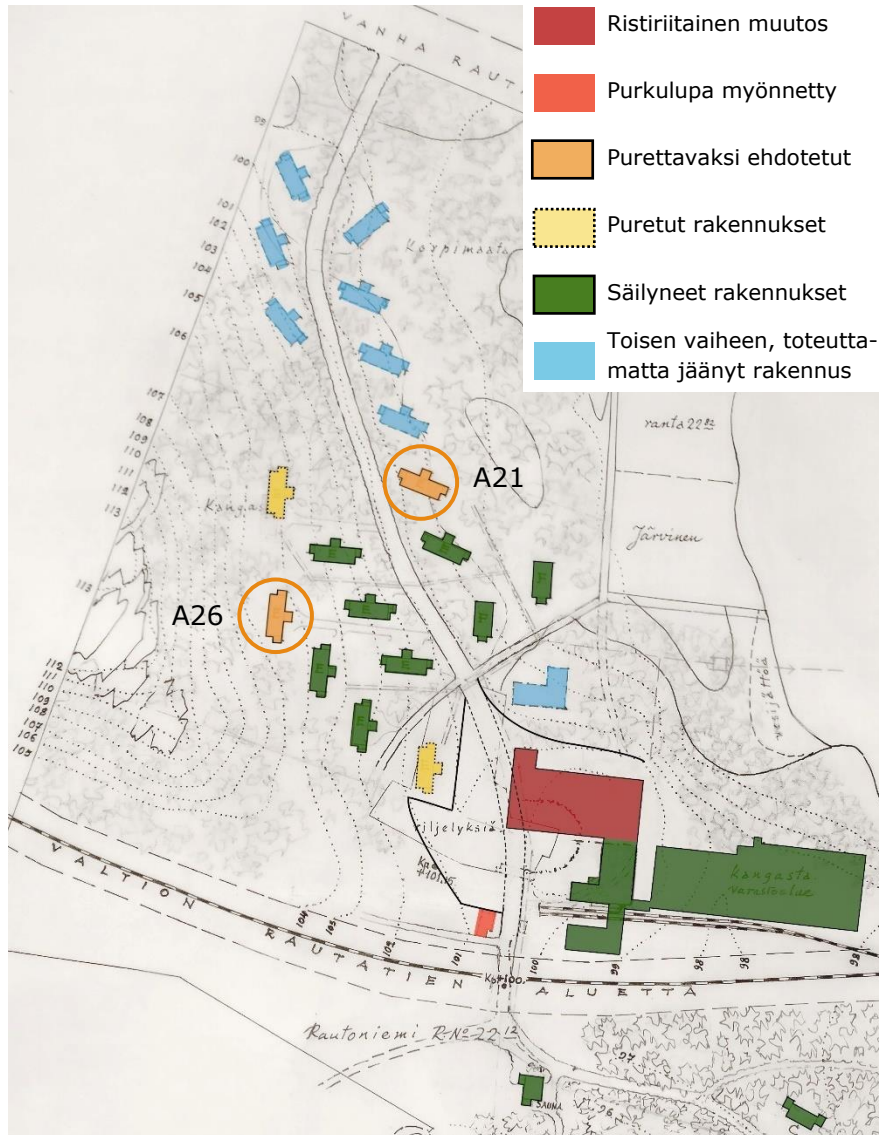
Rautatien tasoristeyksen tuntumassa rakennusperinteinen kurssikeskus on maiseman huomiokohde. Se liittyy tiiviisti toiminonoihtaan ja puurakenteisena painotalon vanhempiin rakennuksiin. Risteyksen eteläpuolella hirsinen sauna- ja pesutupa liittyvät tehtaalaiden yhteisrakennuksiin ja arkkitehtonisesti 1950-luvulla suunniteltuun alueen rakennuskantaan rautatien molemmin puolin.

Asemakaavamuutoksen luonnostelussa on pohdittu vaihtoehtoiset ratkaisut **Vaihtoehto 1** ja **Vaihtoehto 2** (Kuva 93, 94), jotka esitetään tarkemmin seuraavassa kappaleessa ja arvioidaan miten ne vaikuttavat ominaispiirteisiin ja säilyneisyyteen.

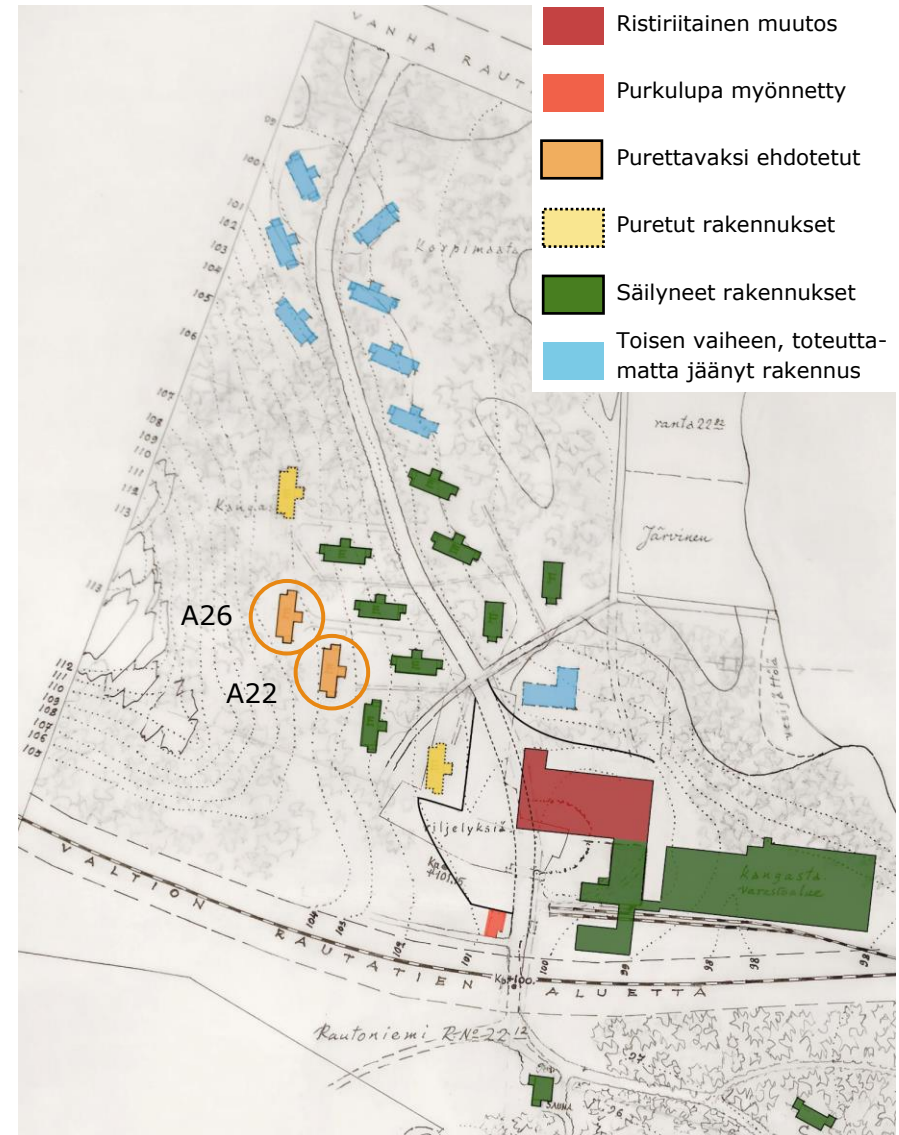
Otavantien alkuperäinen asema aluekokonaisuudessa on edelleen merkittävä. Vaihtoehtoissa 1 ja 2, minkä tahansa tienvarteen, teiden solmukohtaan tai aukiosivulle sijoittuvan rakennuksen purkaminen vaikeuttaa kirjapainoalueen yhtenäisyyden ja laajuuden ymmärtämistä. Tällainen on esimerkiksi rakennus A 21, joka sijoittuu Otavan- ja Nitojantien risteykseen. A 21 on huomiokohde rakennusrivistössä ja tiejulkisivussa. Lisäksi se muodostaa A 19 ja 17 sekä 15 kanssa pihapiirien eri ilmansuuntiin avautuvan ja puistomaisen kokonaisuuden tällä alueella.

Ympäristöhistoriallinen vaikutusten arviointi

Kuva 92. Alueen kartan suurenos, vaihtoehto 1. Talot A21 ja A26 on merkitty purettavaksi ja A22 säilytetään.

Kuva 93. Alueen kartan suurenos, vaihtoehto 2. Talot A22 ja A26 on merkitty purettavaksi ja A21 säilytetään.

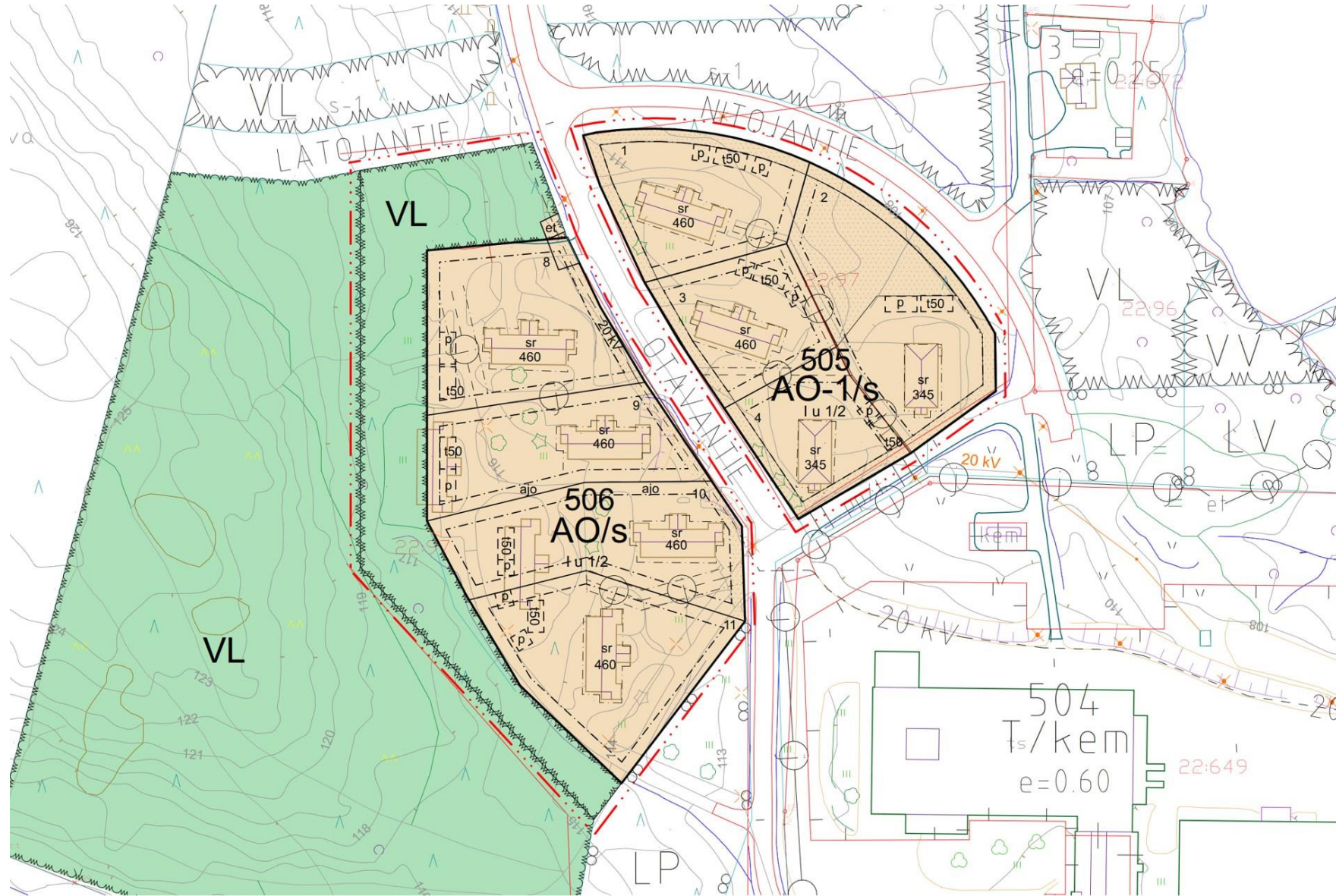

10 Asemakaavamuutosluonnos

Kuva 94. Asemakaavamuutosluonnos, VE1. Lähde: Sitowise 6.6.2022.

Kuva 95. Asemakaavamuutosluonnos VE2. Lähde: Sitowise 17.11.2022.

10.1 Kohtalainen tai merkittävä muutos

Asemakaavamuutosluonnokseksi 2022 on tässä vaiheessa esitetty vaihtoehtoiset kaavat **Vaihtoehto 1** ja **Vaihtoehto 2**. Niihin liittyviä muutoksia on alle arvioitu osana nykytilaa ja alueen säilyneitä arvoja.

Asemakaavallinen alkuperäinen tavoite on aiemmissa selvityksissä kerrottu kiteytyvän kirjapainokylän "raittiin". Tämä painottaa Otavantietä näkymineen. Kuitenkin tärkeitä ovat myös Otavantien, La-tojantien (rakentamatta) ja Nitojantien solmukohta näkymineen. 1950-luvun kaavallinen tavoite kiteytyy tiensuuntaisiin näkymiin ja tieltä ulos erityisesti tonttiteiden päätteisiin. Suurin idea avautuu Otavantien molemmin puolin taloryhmien keskivaiheilla halkileikkaaviin näkymiin, jotka kokoavat pihapiirit. Rakennusryhmät eivät ole saarekkeita, vaan avautuvat toisiinsa ja yhdistyvät näkymin sekä toiminnoin.

10.1.1 Nelitalot

Vaihtoehdossa 1 (Kuva 92, Kuva 94) Puretaan kaksi nelitaloa: Kaavamuutosluonnos mahdollistaa kahden rakennuksen purkamisen A 21 ja A 26. Uudisrakennuksen rakennusala on poistettu.

Vaihtoehdossa 2 (Kuva 93, Kuva 95) Puretaan kaksi nelitaloa: Kaavamuutosluonnos mahdollistaa kahden rakennuksen purkamisen A 22 ja A 26. Uudisrakennuksen rakennusala on poistettu.

Molempiin ehdotuksiin nähden rakennus A 26 sijaitsee tonttitien päässä ylhäällä rinteellä ja metsän reunassa. A 26 ja sen kanssa samansuuntaisesti asemoitu A 22 metsän reunassa kulkevan tonttitien varrella osoittavat, mihin nelitaloryhmä ja asuntoalue lännessä rajautuvat. Länsisivun nelitalot pihoineen ovat osa pihapiirien verkostoa alueen itään laskevalla rinteellä. Länsisivulla aluetta rajaavien

rakennusten mahdollinen purkaminen täytyisi huomioida aluerakennetta ja perinteisiä pihoja tukevin aihein maisemassa.

Rakennuksen A 21 mahdollinen purkaminen vaikuttaa näkymään sisääntuloväylällä ja Otavantiellä siirtämällä huomiopisteen rakennukseen A 19. Rakennus A 21 tontti on pohjoissivulla paikoin pusikoitunut, mutta ollut todennäköisesti alkujaan avoimempi. Rakennus on nelitalotyyppinä tärkeä osa korttelikokonaisuutta ja aluejulkisivua Otavantielle.

10.1.2 Talousrakennukset

VE1: Lisätään 50 m² talousrakennusaloja tonteille 505-3, 505-4, 505-5, 506-9 ja 506-12.

VE2: Korttelin 505 tonttijako pysyy ennallaan, mutta 50 m² talousrakennusten rakennusalat tulevat joka tontille uuteen paikkaan.

Kortteli 506 tonttijako muuttunut, kaksi asuinrakennusta länsireunalta metsän rajasta voidaan purkaa, tilalle metsänreunaan kaikki neljä talousrakennuksen ohjeellista rakennusala. Voimassa olevaan kaavaan merkitty talousrakennuksen ala on siirretty myös metsän rajaan.

Talousrakennukset, jotka sijoittuisivat metsän reunaan vanhan tonttitien varteen korttelissa 506 länsisivulla tai korttelissa 505 puistosiivulle ovat vaikutuksiltaan kohtalaiset. Korttelissa 506 talousrakennukset metsää vasten rajaisivat asuntoaluetta, mutta toisaalta ne näkyisivät ainakin osin Otavantielle tonttiteiden päätteinä. Vaikutuksia näkymiin on vaikea arvioida tarkasti. Talousrakennukset ja perinteisesti hoidetut piha-alueet voivat kuitenkin tukea asuinrakennusten muodostamaa kuviota pihoineen ja säilyttää alkuperäisen kaavan sekä aluesuunnitelman luettavuutta.

Tehtaan aukiolle päin sijoittuva talousrakennus olisi vaikutuksiltaan merkittävämpi yhtenäisessä aukiojulkisivussa. Suunnitellut talousrakennukset jäävät kuitenkin uuden rakennusalan mukaan matalliksi, pitkäksi ja kapeaksi nykykaavassa oleviin rakennusaloihin nähden. Myös niiden kattokulma ja -muoto on huomioitu yhtenäiseen aluevaikutelmaan arkkitehtonisesti sopivaksi.

Asemakaavamuuotosluonnoksen lisäysehdotus yleismääräyksiin: *”kortteleissa 505 ja 506 ei sallita rakenteellisia aitoja eikä pensasaitoja. Talousrakennuksissa on oltava harjakatto, jonka kattokulma on sama kuin asuinrakennuksissa tai niissä kiinni olevissa varastoissa.”*²⁸

10.2 Vähäinen muutos

10.2.1 Maisemointi

VE1: korttelissa 505 maisemoidaan purettavan A 21 rakennuksen rakennusala ja muutetaan puistoalueeksi.

Rakennuksen A 26 rakennusala, kuten purettavan A 30 kohdalla maisemoitaisiin osin kuntaa käyttäen ja hallitusti metsäpuita suosien. Vaikutus asuntoryhmän ja aluekokonaisuuden kannalta olisi vähäinen kauko- tai Otavantien näkymissä. Tontin maisemointi sulauttaisi sen osaksi metsämaisemaa ja metsänreunaa. Toisaalta jokainen rakennusalan muutos puistoalueeksi vaikuttaa asuntoryhmän historiallisten ja toiminnallisten yhteyksien luettavuuteen.

VE1:n mukainen tonttijaon toteuttaminen: nykykaavassa jakoa ei ole toteutettu, mutta myös uusi asemakaava mahdollistaisi sen

tulevaisuudessa. Tonttijaon toteutus olisi vähäinen muutos alueen yhtenäisyyteen, mikäli säilytetään näkymät asuntoryhmien ja rakennusten kesken Otavantien molemmin puolin sekä avoimien pihojen verkosto.

VE1:ssa rakennus A 21 tontin muutos puistoalueeksi (lähivirkistysalue) muuttaisi pihojen jatkumoa. Toisaalta toiminnallisten yhteyksien ja historian luettavuutta tukee, jos tontti hoidetaan perinteisten pihojen tapaan. A 21 piha on tärkeä osa alueen pihaverkostoa sekä pienmaisemaa.

VE2: korttelin 506 tonttijako muuttuisi. Kaksi asuinrakennusta A 26 ja 22 länsireunalla metsän rajasta voidaan purkaa. Tilalle metsänreunaan sijoitettaisiin kaikki neljä talousrakennuksen ohjeellista rakennusala. Voimassa olevassa kaavassa merkitty talousrakennuksen ala on siirretty myös metsän rajaan. Rakennusten A26 ja A22 suojelumerkintä ja rakennusala on poistettu.

Korttelialueen raja on siirretty puron ja ajotien väliin siten, että kaikki nykyiset korttelin ajoreitit ovat jäävät korttelialueelle.

VE2:n mukaan tontit maisemoitaisiin osin kuntaa, luonnonnurmea käyttäen ja metsäpuita suosien. Vaikutus asuntoryhmän ja aluekokonaisuuden kannalta olisi vähäinen kauko- tai Otavantien näkymissä. Toisaalta jokainen rakennusalan muutos puistoksi vaikuttaa asuntoryhmässä historiallisten ja toiminnallisten yhteyksien luettavuuden. Kertovuutta ja luettavuutta voidaan tukea hoitamalla sekä liittämällä tontti osaksi perinteistä pihaverkostoa.

²⁸ Kaavaselostus, luonnos 1.7.2022. Sitowise.

Kuva 96. Havainnekuva nykytilanne kaakosta. Lähde: kaavaselostuksen liite 4, 7.9.2022 korttelit 505 ja 506. Sitowise.

Kuva 97. Havainnekuva VE1 pohjoisesta, jossa A21 ja A26 on purettu. Talousrakennukset on esitetty kaavan mukaisissa paikoissa. Lähde: kaavaselostuksen liite 4, 7.9.2022 korttelit 505 ja 506. Sitowise.

Selvityksessä on painotettu RKY-aluekokonaisuutta, asuntoalueiden ja painotalon välistä suhdetta. Havainnekuvista voi päätellä asemakaavallista nykytilaa ja muutosluonnoksen aluenäkymiä tehtaalta kohti asuntoaluetta. Havainnekuvat 97 ja 101 vastaavat lähinnä viistoilmakuvia, ei tilannetta silmäkorkeudella maastossa tarkasteltuna.

Arvioitaessa tehtaan ja sen aukion kokoavaa vaikutusta huomataan, että se kohdistuu erityisesti aukiojulkisivuun näkymineen.

Havainnekuvasa (kuva 97) rakennus A 26 erottuu aukiolle nousevalla rinteellä osin kasvillisuuden ja puuston peitossa. A 26 rakennuksen pääty erottuu myös näkymässä Otavantielle kapeasti tonttitien päätteenä.

Jos painotetaan Otavantien kokoavaa raittia näkymineen, rakennus A 21 erottuu hyvin sisääntuloväylän teiden solmukohdassa, alueen huomiokohteena ja muodostaen rakennusryhmänsä tiejulkisivua.

Kun arvioidaan tehtaan tai raitin kokoavaa vaikutusta VE 1 vaihtoehdossa (kuva 98 ja 100), jossa on esitetty kaavaluonnoksen mahdollistamat A 21 sekä A 26 on purettuna, voidaan huomata lähinnä tehdasaukiota olevien rakennusten aseman korostuvan entisestään. Samalla rakennusrytmi sekä -julkisivu Otavantiella muuttuisi alkuperäisestä.

Kuva 98. Havainnekuva VE2 pohjoisesta, jossa A 22 ja 26 on purettu. Talousrakennukset on esitetty kaavan mukaisissa paikoissa. Lähde: kaavaselostuksen liite 4, 7.9.2022 korttelit 505 ja 506. Sitowise.

Arvioitaessa Otavantien näkymiä pohjoisesta päälähestymissuunnasta tehtaalle (kuva 99) korostuvat VE2 vaihtoehdossa rakennukset A 21 ja 19 sekä nelitaloryhmä rinteellä länteen. Metsänreunaan sijoitetut talousrakennukset eivät korostu kaukonäkymissä päälähestymissuunnasta.

Vaihtoehdossa VE2 (kuva 101) julkisivuvaikutelma asuntoalueista Otavantien molemmin puolin on tiivis ja ehjä. Rakennus A21 liikenteen solmukohdassa säilyttäisi asemansa huomiokohteena. Purettujen nelitalojen A 26 ja 22 uudet talousrakennukset länsisivulla rajaisivat länsipuolen keskeistä pihapiiriä ja aluerakennetta metsänreunassa.

Kuva 99. Havainnekuva VE1 kaakosta, jossa A21 ja A26 on purettu. Talousrakennukset on esitetty kaavan mukaisissa paikoissa. Lähde: kaavaselostuksen liite 4, 7.9.2022 korttelit 505 ja 506. Sitowise.

Kuva 100. Havainnekuva VE2 kaakosta, jossa A 22 ja 26 on purettu. Talousrakennukset on esitetty kaavan mukaisissa paikoissa. Lähde: kaavaselostus liite 4, 7.9.2022 korttelit 505 ja 506. Sitowise.

11 Vaikutusten arviointiperusteet

Arvioinnissa otettiin huomioon historiatiedot, kohteen rakennetun ympäristön ominaisuudet eri tasoilla, joita ovat:

- H = Historialliset arvot esim. asutushistoria, teollisuushistoria jne.
- RH (A) = Rakennushistorialliset arvot esim. arkkitehtoninen, rakennusperinteinen jne.
- Y = Ympäristöarvot, maisemakokonaisuus tai maisemallisesti keskeinen

Arvoja ja säilyneisyyttä arvioitaessa vakiintuneina kriteereinä ovat:

- Harvinaisuus
- Tyypillisuus
- Edustavuus
- Alkuperäisyys
- Kertovuus
- Kerroksisuus

Vaikutusten ja muutosten astetta kuvailtiin raportilla käsittein: vähäisiä, kohtalaisia tai merkittäviä vaikutuksia säilyneisyyteen nähden.

Arvioinnissa noudatettiin myös Museoviraston ja alueellisten vastuumuseoiden vakiintuneita käytäntöjä sekä arvokäsitteitä paikallinen, maakunnallinen ja valtakunnallinen tasoja. Arvottaminen (arvoluokan määrittely) tehdään aina/vain yhteistyössä museoviranomaisen ja tilaajan kanssa.

Yhteenvedossa ja analyysissä käytettiin sekä **tietoon että näkemyksiin** (esim. rakennusperinteen traditiot) pohjaavia perusteita.

Rakennuksen kunto esitettiin tarvittaessa seuraavasti asteikolla:

- Hyvä; rakennus on ryhdissä, katto ja perustukset ovat silmämääräisesti ehjät. Pinnat ovat kunnossa, mutta voivat olla kuluneita (patinoituneita).
- Kohtalainen; rakennuksessa on kunnostuksen tarvetta esim. vesikouruja puuttuu, on halkeamia, ikkunakorjauksia ja mahdollisia kosteusvaurion merkkejä. Kohde on kuitenkin korjattavissa.
- Huono; rakennuksen katto, väli- tai alapohjat tai savupiippu ovat romahtaneet, runko tai perustukset ovat vinossa tai rakennusosissa on laajoja lahovaurioita.

Kunto ei perustu kuntoarvioihin tai kuntotutkimuksiin. Karkeasti esitetty kuntoluokka saattaa vaikuttaa arvon määrittelyyn.

12 Vaikutukset säilyneisyyteen

12.1 RKY-arvoaluemääritelmä 2009

Otavan kirjapainoalueen asemakaavamuutosluonnosten VE1 ja VE2 mahdollistamia vaikutuksia arvioidaan myös nykytilassa ja verrataan Otavan kirjapainoalueen rky-alueen arvojen määrittelyyn. RKY-määrittely tarkistettiin VAT merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen tarkistusinventoinnissa ja esityksessä 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, Museovirasto 2009 (www.rky.fi) on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarikoittamaksi inventoinniksi. Päätös tuli voimaan 1.1.2010.

Kaavamuutosluonnosten mahdollistamia vaikutuksia Otavan kirjapainokylän arvoihin ja säilyneisyyteen tuli tarkastella aluekokonaisuutena. Museoviraston rky.fi verkkosivuilla Otavan kirjapainokylän kuvaus perustuu vuoden 2009 mukaiseen arvomääritelmään. Kuvaus alla kertoo aluekokonaisuuden, sen osien, rakennusten ja ympäristön arvot sekä säilyneisyyden.

*“Otavan kirjapainokylä on **ainoalaatuinen esimerkki maaseudulle rakennetusta kirjapainolaitoksesta ja sen asuinyhdyskunnasta**. Keuruun Rautolahden rannalla sijaitseva Otavan kirjapaino ja sen **asuntoalueet 1950-luvun alkupuolelta kuvaavat teollisuuden synnylle luonteenomaista tapahtumasarjaa maaseutupaikkakunnalla sekä jälleenrakennuskauden rakentamistapaa.**”²⁹*

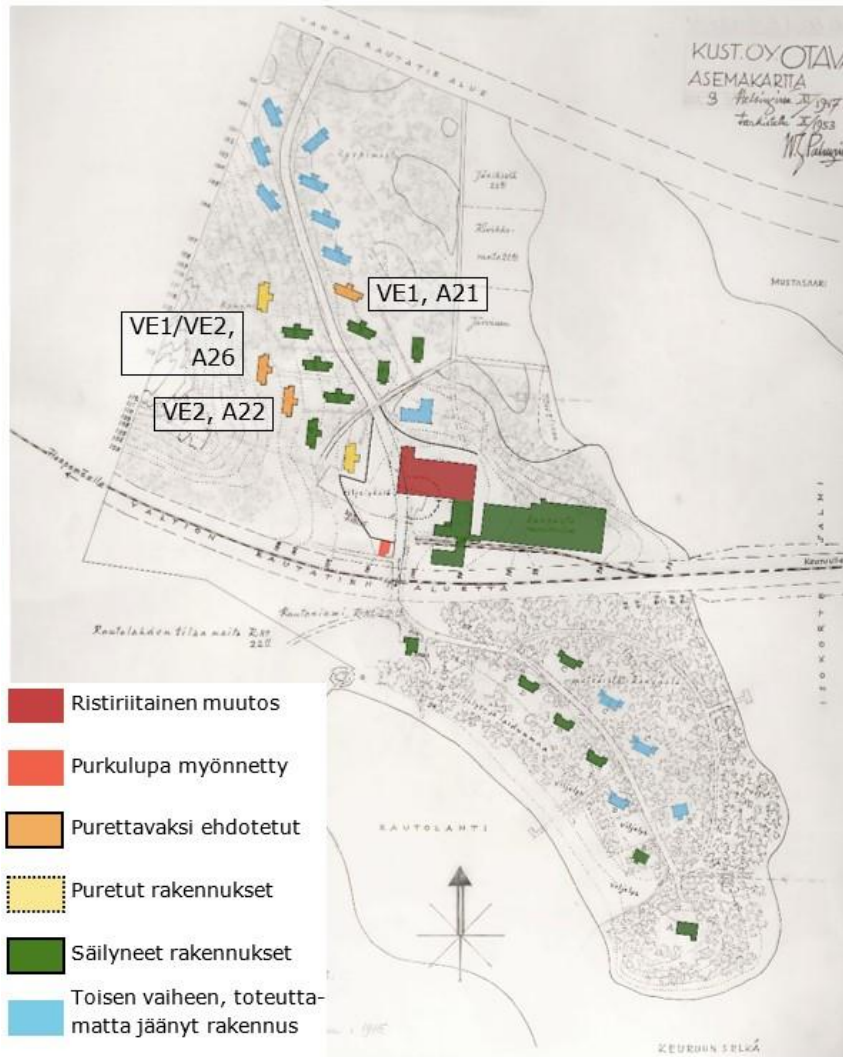
Kuvauksen mukaan Otavan kohde on valtakunnallisesti ainoalaatuinen esimerkki kylänä ja yhdyskuntana. Esiin tuodut kriteerit

viittaavat sen harvinaisuuteen ja historialliseen todistusvoimaan. Kirjapainokylän asuntoalueiden muodostuminen kertoo teollisuuden synnylle tyypillisistä ilmiöstä ja tapahtumasarjasta. Rakennuskanta puolestaan on kokonaisuudessaan edustava ja kuvaa aikakautensa rakennustapaa sekä -piirteitä.

Asemakaavamuutosluonnoksissa VE1 ja VE2 on huomioitu vuoden 2009 mukainen arvoaluemääritelmä. Kylä- ja kaupunkikuvalliset arvotekijät säilyvät turvaamalla aluekokonaisuuden ja sen kortteleiden ominaisluonne, ainutlaatuisuus sekä erityispiirteet. Arvoalueen säilyneisyyteen nähden asemakaavamuutosluonnokset VE1 ja VE2 ovat vaikutuksiltaan osin yhdenmukaiset ja osin eroavat toisistaan (Kuva 91).

²⁹ [Museoviraston sivusto, RKY](http://www.museovirasto.fi) (26.9.2022).

Kuva 101. Alueen kartta, rakennuskanta. Karttalähde: SAM

Aluekokonaisuus

- Kumpikin kaavavaihtoehto säilyttää alueilla olevia asuinrakennuksia ja -ympäristöjä huomioiden vuoden 2009 rky-aluekokonaisuus. Radan molemmin puolin alueet kokoava Otavantien julkisivu ja näkymät tehdasaukion sekä asuntoalueiden välillä säilyvät hyvin. VE2 korostaa tehtaan aukion yhtenäistä julkisivua ja säilyttää alkuperäisen aluejulkisivun Otavantiellä päälähestymissuunnassa pohjoisesta. VE1 taas mahdollistaa muutoksen Otavantien aluejulkisivuun ja näkymiin päälähestymissuunnassa pohjoisesta.

Alueluonne ja -rakenne

- Kumpikin vaihtoehto säilyttää teollisuusyhdyskunnan rky-alueen luonteen ominaispiirteet. VE1 mahdollistaa eri tasoisia muutoksia erityisesti itäpuolen korttelissa, rakenteessa katusivulla ja puiston osalta. VE2 taas mahdollistaa kahden nelitalon purkamisen ja tonttimuutokset länsipuolen korttelissa metsän laidalla. Mahdollinen talousrakennusten rakentaminen eri vaihtoehdoissa toisaalta säilyttää ja tukee aluerakennetta. Talousrakennusten sijainti, mittakaava ja rakentamistapa huomioi kortteli- ja aluerakenteen. Vuonna 2007 koulutuskeskukselle A 11 myönnetty purkulupa on vanhentunut, ja keskus on tarkoitus säilyttää tukemassa rky- aluerakennetta.
- Eteläosan asuntoalueelle ei vaihtoehdoilla VE1 ja 2 ole muutosvaikutusta. Eteläinen asuntoalue tulee säilymään rky-2009 aluerakenteen ja -luonteen mukaisena.

Erityispiirteet

- Vaihtoehdot VE1 ja 2 säilyttävät hyvin rky-aluekokonaisuudessa huomioidut tehdas- sekä asuntoalueiden

erityispiirteet: maaseutumiljööön vehreyden puistoineen, tehdasalueen tuotantolaitoksineen sekä asuntoalueille erityisen pihaverkoston näkymineen.

- Rakennusten arkkitehtoniset ominaispiirteet ja detaljit ovat säilyneet asuntoalueilla hyvin alkuperäisinä. Rakennukseen A 17 on tehty kuistimuutos ja A 15 rakennukseen piharakennus 2009 jälkeen vuonna 2011. Vaihtoehtoihin VE1 ja 2 on lisätty rakennusala edellä mainitulle piharakennukselle.

Ainutlaatuisuus

- Vaihtoehdot tukevat VAT tavoitteita säilyttäen aluekokonaisuuden ainoalaatuisena ja harvinaisena. Aluekokonaisuuden todistusvoima ja luettavuus VE2 vaihtoehdossa säilyy erityisesti Otavantien raitin ja päänäkymien osalta hyvin vuoden 2009 rky-arvoalueen mukaisena.

12.2 Keski-Suomen museon alueraportti 2011

Otavan kirjapainokylän rky-aluekokonaisuuden inventointi 2011 määrittelee sen valtakunnallisen arvon rky-2009 mukaisesti:

”Otavan alue on Museoviraston inventoinnissa määriteltä valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Aluerajaus käsittää varsinaisen kirjapainokylän alueen lisäksi maantien pohjoispuolella sijaitsevan Olavi Paavolaisen kesähuvilan.

- Asemakaavamuutosluonnosten VE1 ja 2 mahdollistamat muutokset eivät vaikuta maantien pohjoispuolella

sijaitsevaan kesähuvila-alueeseen, joka kuuluu rky-kokonaisuuteen.

*”Otavan kirjapaino on ollut koko olemassaolonsa ajan Keuruun merkittävimpiä työnantajia ja sen alueella voidaan katsoa olevan historiallista **merkitystä paikallisesti teollisuuden ja elinkeinoelämän kehityksen kuvastajana** ja koko maakunnan tasolla sivistyshistoriallisesti merkittävänä kohteena.”*

- Asemakaavamuutosluonnosten VE1 ja 2 mahdollistamat muutokset huomioivat keskeisen kirjapainotehtaan teollisen historian erityispiirteet ja merkityksen. Molemmat vaihtoehdot säilyttävät rky-alueen keskiössä olevan tehdasaukion julkisivun kertovana. Teollisuustoiminta jatkuu ja säilyy Otavan kirjapainoalueella.

*”Alue on **rakennushistoriallisesti ja arkkitehtonisesti yhtenäinen kokonaisuus**, johon kuuluu klassismin ja jälleenrakennuskauden piirteitä eklektisesti yhdistävä punatiilinen kirjapainorakennus, työntekijöiden jälleenrakennuskauden puutaloarkkitehtuuria edustavat asuntoalueet sauna- ja huoltorakennuksineen sekä johtokunnan edustustilat.*

Rakennuksiin on tehty joitakin alkuperäistä asua muuttavia korjauksia, mutta kokonaisuus on edelleen ehyt. Otavan alue on **maisemallisesti näkyvällä paikalla** Keurusselän lahden rannalla vesistön ääressä.”³⁰

- Asemakaavamuutosluonnokset VE1 ja 2 mahdollistavat eriasteisia muutoksia tehtaan pohjoispuolen kortteleissa 505 ja 506 rakennuksiin, talousrakennuksiin, tonttimuotoon ja puistoalaan.

³⁰ Alueraportti Keski-Suomen museo. Keuruun keskustan täydennysinventointi, Otavan alue. 2011.

- Luonnoksen VE1 mahdollistamat muutokset vaikuttavat kortteleiden 505, 506 ja Otavantien hyvin säilyneisiin näkymiin sekä korttelijulkisivuun heikentävästi. Laajemman rky-aluekokonaisuuden 2009 kannalta muutoksilla ei ole kuitenkaan ratkaisevaa merkitystä aiemmin määriteltyihin arvoihin.
- Luonnoksessa VE 2 rakennusten purkamisen vaikutukset kortteleissa 505, 506 ja Otavantien näkymissä ovat selvästi vähäisemmät kuin vaihtoehdossa VE1 suhteessa rky-arvoalueeseen 2009.
- Jo aiemmin toteutetut rakennusten A 15 ja 17 ulkoasua sekä A 15 talousrakennusta koskevat muutokset eivät heikennä rky-arvoaluekokonaisuutta 2009 tai sen säilyneisyyttä.
- Lisätty rakennusala VE1 ja 2 vaihtoehdossa, jo aiemmin toteutetulle A 15 piharakennukselle, ei muuta Keski-Suomen museon vuonna 2011 alueraportissa toteamaa arvoalueen määrittelyä ja arvoja.

12.3 Tavoitteet

Kaavamuutosluonnosten ja kaavan tavoitteena on pitää vuonna 2009 arvomääritellyn rky-aluekokonaisuuden Otavan kirjapainokylän ja sen päälähestymissuunnassa olevien kortteleiden 505 sekä 506 säilyneisyyden aste hyvänä.

Asemakaavaa on kehitetty lisäksi vaikutusten arvioinnin selvitysraportin perusteella. Vastaavasti arviointiraporttia on päivitetty asemakaavasuunnittelun ja sen määräysten tarkentuessa.

Viranomaisneuvottelussa Keski-Suomen museon kanssa syyskuussa 2022 tarkasteltiin kaavamuutosluonnoksia ja vaikutusten

arviointiraporttia tuloksineen. Palaverissa todettiin, että aluekokonaisuuden säilyneisyyden aste on edelleen hyvä verrattuna 2009 rky-arvoalueen määrittelyyn.

Uusiin yleismääräyksiin on lisätty rakennusten tärkeistä ominaispiirteistä korjauksissa säilytettävät piirteet. Esimerkiksi detaljoinnissa paneelityyppi, nurkkien käsittely sekä ikkunoiden sijainti julkisivupintaan nähden. Talousrakennusten sijainti, koko ja materiaalit on määritelty erityisesti VE 2 vaihtoehdossa siten että ne eivät hallitse maisemaa.

Molemmissa vaihtoehdoissa asemakaavamääräykset ohjaavat asu- kaspysäköintiä. Pysäköinti sijoitetaan mahdollisimman kauas katunäkymistä.

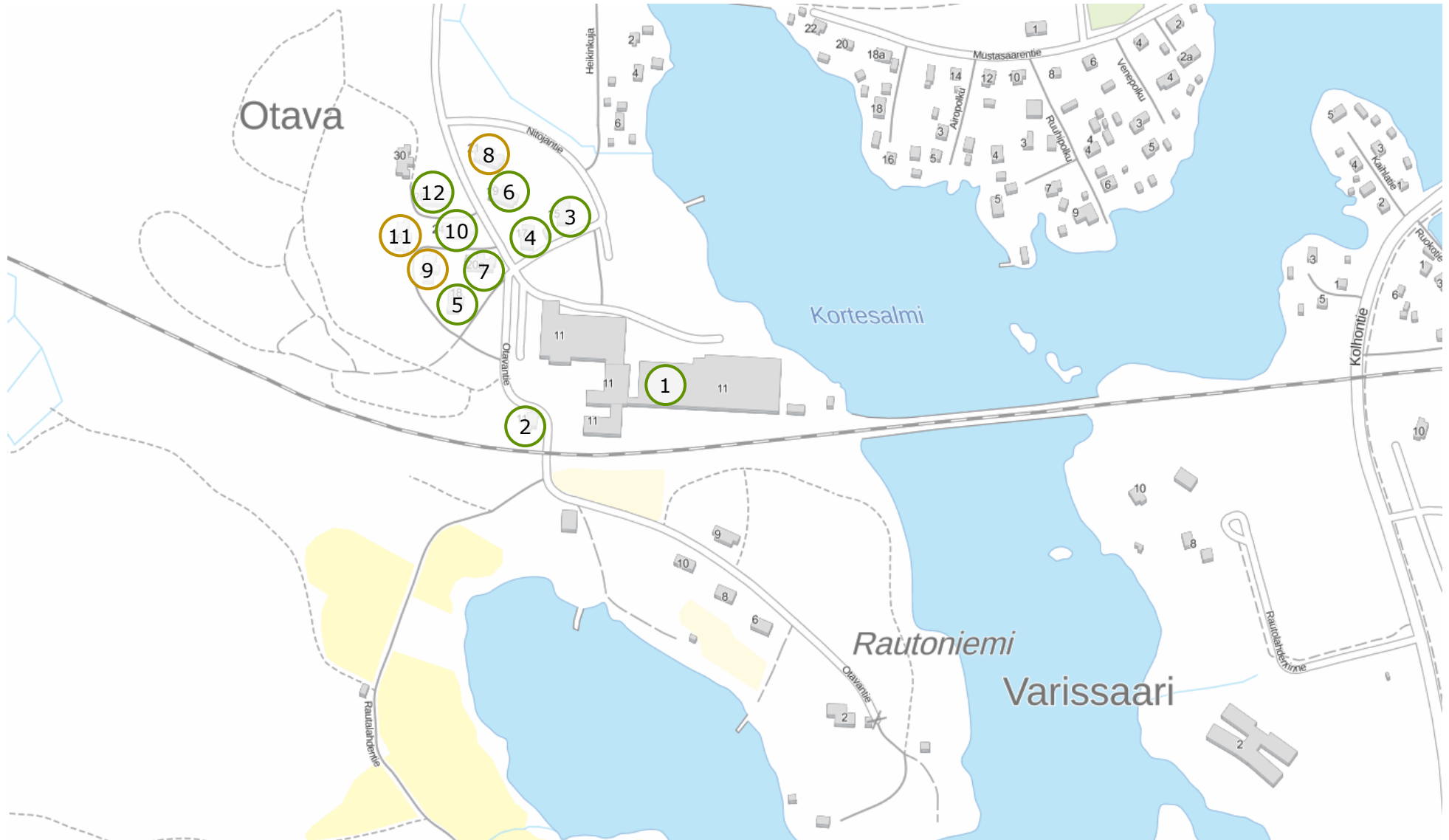
Yleismääräyksissä määritellään ympäristön säilytettävät ominaisuudet, esimerkiksi aitaamaton ja avoin puistomainen luonne.

Uusilla kaavavaihtoehdoilla on aiempaa voimakkaampi ohjausvaikutus tärkeiden rky-2009 aluekokonaisuuden ominaisuuksien säilyttämiseksi.

Toteutumismahdollisuudet rky-alueen arvotekijöiden säilyttämiseksi ovat VE2 vaihtoehdossa hyvät. Muutokset tukevat erityisesti Otavantien raitinäkymissä hyvin säilyneen aluekokonaisuuden alue- ja korttelijulkisivua ja -rakennetta.

Toteutumismahdollisuudet rky-alueen arvotekijöiden säilyttämiseksi ovat vaihtoehdossa VE1 ristiriitaiset. Muutokset vaikuttavat erityisesti Otavantiellä aluekokonaisuutta lähestyttäessä pohjoisesta ehjänä hyvin säilyneeseen aluejulkisivuun, korttelirakenteseen ja raitinäkymiin, joista poistuu itäpuolen nelitalojen toistuvuus.

Kuva 102. Arviointikohteiden aluekartta. Merkityt kohteet on esitetty kohdekorteissa 1-12. Lähde: MML, karttapaiikka-palvelu (8.3.2022).

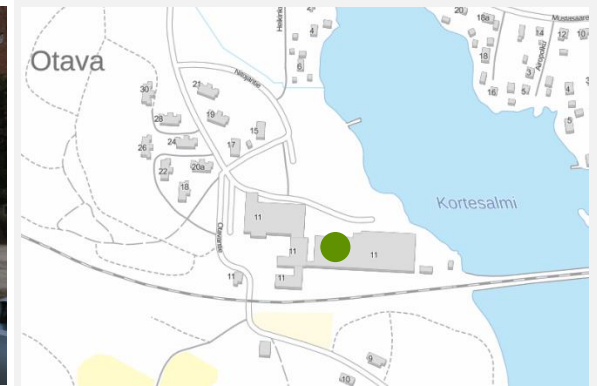
Kartalla oleva numerointi klikkaamalla pääsee kohdekorttiin.

13 Kohdekortit A11-28

13.1 A 11 Kirjapainorakennus

Osoite Otavantie 11

Otavan kirjapainon konttori, painohalli ja kirjavarastot sijaitsevat maisemallisesti keskeisellä paikalla rky-aluekokonaisuudessa. Tehdasaukiota ja sitä ympäröiviä asuintaloja kuvaa tehdaskeskeisyys, tehtaan vetovoima. Punatiilinen konttori on arkkitehtonisesti edustava jälkifunktionalistisine piirteineen myös julkisissa sisätiloissa. Konttorin rinnalla aukion näkymiä hallitsee moderni 1970-luvun vaihteessa rakennettu laaja varastohalli. Otavantieltä tehdasta lähestyttäessä kaukonäkymiä hallitsee maisemassa vieras, korkea ja levytetty hallijulkisivu.

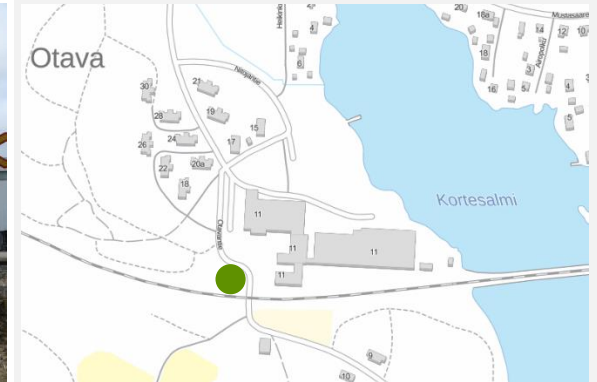
Vaikutusarvio	Nykyinen kaava ja asemakaavan muutos mahdollistaa tehdasaukion julkisivulle talousrakennuksen rakentamisen nelitalon A 20 a edustalle. Talousrakennus näkyisi Otavantielle ja aukion yli tehtaalta. Rakentamisella olisi vähintään kohtalainen vaikutus.
Muutosherkkyys	Aukio on kaikilla sivuillaan herkkä muutoksille julkisivultaan sekä kaukonäkymissä aukion yli.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.2 A 11 Koulutuskeskus

Osoite Otavantie 11

Otavan koulutuskeskus on merkittävä osa tehdasaluetta toimintoineen, osa aukion näkymiä ja maiseman huomiokohde tasoristeysalueella. Sen ulkoasu on jälleenrakennuskaudelle tyypillinen. Poikkeuksellista sijaintia voi selittää, että koulutuskeskus on rakennettu Rautoniemen vanhan tilan päärakennuksen runkoa hyväksi käyttäen.

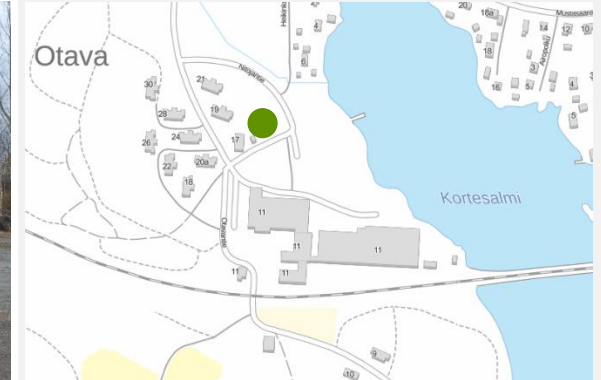
Vaikutusarvio	Koulutuskeskus ei ole korttelien 505 ja 506 suunnitellulla asemakaavamuutosalueella. Rakennus liittyy kiinteästi tehdasaukion ja rautatien avoimeen maisemakokonaisuuteen. Sillä on tärkeä asema maiseman huomiokohteena tehdasaukio- ja tasoristeysnäkymissä. Rakennus on kertova esimerkki tehtaan perinteisestä koulutustoiminnasta paikan päällä.
Muutosherkkyys	Rakennuksen perusmuoto, asema risteyksessä ja ulkoasu ovat herkäät muutoksille.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.3 A 15 työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 15

Rakennusta A 15 ja 17 on kutsuttu 1950-luvulta tyttö- ja poikataloiksi (F1 ja 2). Molempien kuistipäädyt suuntautuvat kohti tehdasta. Maastossa A 15 sijoittuu laskevalle rinteelle. Rakennuksessa majoittui alkuun solumaisesti tehtaan naimaton työväki. Myöhemmin rakennuksia on kutsuttu myös vierastaloiksi (vierastalo 1 ja 2), kun niihin majoitettiin tehtaalla vierailijoita kirjailijoita ja asiakkaita. Rakennusten numeroinnissa ja nimistössä on esiintynyt usein epäselvyyttä, jopa muutospirustuksissa. Vierastalo 1 ja 2 ovat nimetty piirustuksiin välillä kummatkin kohteeksi A 15. A 15 rakennuksessa toimi vuokrasopimus- ja piirustuslähteiden (OKA) mukaan vuonna 2000 päiväkotit Mesikämmen ja 2003 kotihoitopalvelu Neliapila, vanhusten palvelukoti.

Vaikutusarvio	Asemakaavan muutoksen mukainen uusi talousrakennus tontilla olisi kohtalainen tai vähäinen muutos. Rakennus jäisi siivuun tiensuuntaisista näkyistä, mutta olisi havaittavissa Otavantien poikki asuntoalueita yhdistävissä pihanäkymissä.
Muutosherkkyys	Tontin eteläpiha ja rakennuksen eteläpääty ovat herkäät muutoksille.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.4 A 17 työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 17

Rakennusta A 17 ja 15 on kutsuttu 1950-luvulta tyttö- ja poikataloiksi (F1 ja 2). Molempien kuistipäädyt suuntautuvat kohti tehdasta. Maastossa A 17 sijoittuu laskevalle rinteelle ja risteysalueelle liikenteen solmukohtaan. Yhdessä rakennuksen A 20 kanssa se muodostaa portin tehdasaukiolle päin. Rakennuksessa majoittui alkuun solumaisesti tehtaalla naimaton työväki. Myöhemmin rakennuksia on kutsuttu myös vierastaloiksi (vierastalo 1 ja 2), kun niihin majoitettiin tehtaalla vierailleita kirjailijoita ja asiakkaita. Näiden rakennusten numeroinnissa ja nimistössä on esiintynyt usein epäselvyyttä, jopa muutospiirustuksissa. A 17 koskien vuodelta 1963 löytyy muutospiirustus (OKA). Muutoksessa F2 "poikatalo" on jaettu väliseinällä 3 + 7 asuinhuoneiksi (17 a ja b). Vuodelta 1986 löytyy A 17 koskeva asuntola- ja kerhotilamuutospiirustus (OKA). Vuodelta 2011 peruskorjauspiirustus: ryhmäasunnon muuttaminen kahden asunnon taloksi (OKA).

Vaikutusarvio	Asemakaavan muutos vastaa asemakaavan nykytilaa: ei aiheuta vaikutuksia tontilla tai asuinrakennukseen.
Muutosherkkyys	Rakennuksen katujulkisivut ja piha-alue kohti Otavantietä tai tehdasaukiota ovat herkäät muutoksille.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.5 A 18 työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 18

Rakennus A 18 on neljän perheen tyyppitalo. Näitä A 18-28 rakennuksia on kutsuttu myös ”nelitaloiksi” sekä rivitaloiksi. Työntekijöiden asuintalot sijoittuvat maastonmuotojen mukaan Otavantien molemmiin puoliin ja tehdasaukiolle päin. Ne ovat ulkoasultaan jälleenrakennuskaudelle tyypillisiä 1.5 kerroksisia, umpikuistillisiä ja vinovuorilaudoin paneloituja. A 18 muodostaa osaltaan tehdasaukion julkisivua. Rakennus ja sen etupiha näkyvät hyvin avoimessa maastossa konttorille ja Otavantielle. Rakennuksen takana on yhteinen tonttitie A 18 ja A 26 rakennuksille.

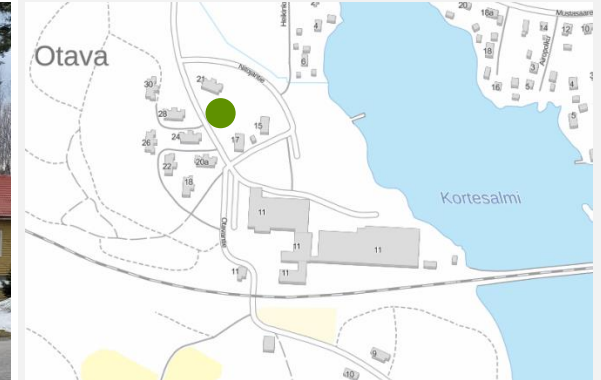
Vaikutusarvio	Nykyinen kaava ja asemakaavan muutos mahdollistaa rakentaa uusi A 18 talousrakennus. Se sijoitettaisiin korttelin rajalle ja se näkyisi mahdollisesti osin tehdasaukiolle. Rakentamisella olisi vähäinen vaikutus aukion julkisivuun tai näkymiin aukion yli asuntoalueelle, pihapiirien verkostoon.
Muutosherkkyys	Rakennuksen julkisivu ja piha tehdasaukion suuntaan ovat herkäät muutoksille. Erityisesti, jos muutos estää näkymiä aukion yli rakennusten ja tehtaan välillä.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.6 A19 työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 19

Rakennus A19 on neljän perheen tyyppitalo. Se muodostaa A 21 kanssa merkittävän osan Otavantien ja asuntoalueen julkisivua pohjoisesta tehdasalueelle tultaessa. Rakennusten A 19 ja 21 sijoittelu tontilla (kuistipääty Otavantielle) ohjaa näkymiä kohti tehdasaluetta. A 19 Päätykuistin detaljointi erottuu hyvin Otavantielle.

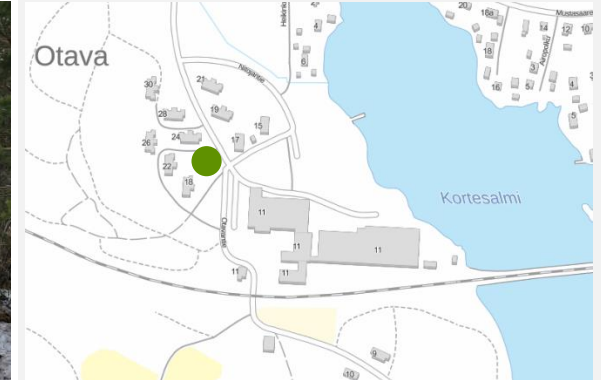
Vaikutusarvio	Asemakaavan muutos mahdollistaa uuden talousrakennuksen sijoittamista tontin koillislaidalle kohti puistoa. Jos rakennus A 21 puretaan A 19 pohjoispuolelta ja tontti maisemoidaan puistoksi, on sillä merkittävä vaikutus Otavantien itäpuolen asuntoalueen yhteisen pihaverkoston ja toimintojen hahmottamiseen. Uusi talousrakennus puistosivulla ei vaikuta merkittävästi tiemaisemassa tai -näkymissä.
Muutosherkkyys	Rakennuksen pitkät julkisivut ja avoin piha-alue sekä kuistipääty Otavantielle ovat herkkiä muutoksille.

Takaisin karttaan sivulle 56

13.7 A20 työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 20 a

Rakennus A 20 a pitkä julkisivu on tonttien suuntainen ja kuistipääty sijoittuu Otavantien sekä tehdasaukion liikenteen solmukohtaan. A 20 muodostaa tehdasaukion julkisivua A 18 rakennuksen kanssa. Päätykuisti ja pääsisäänkäynti näkyvät hyvin Otavantielle. Piha-alue tehtaan suuntaan on osin pusikoitunut ja vaatimattomasti hoidettu. Rakennus muodostaa A 24 ja 28 kanssa samansuuntaisina merkittävän Otavantien ja asuntoalueen julkisivun. Näiden rakennusten sijoittelu ja rytmi ohjaa tienäkymiä pohjoisesta kohti tehdasaukiota sekä tehdasta.

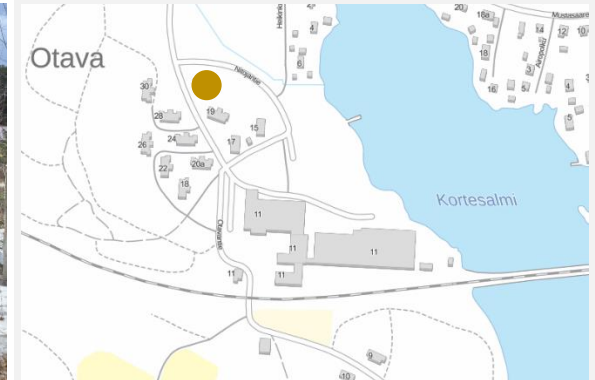
Vaikutusarvio	Nykyinen kaava ja asemakaavan muutos mahdollistaa A 20 a talusrakennuksen sijoittamisen tontille tehdasaukiolle ja Otavantielle päin näkyvälle paikalle. Rakentamisella olisi vähintään kohtalainen vaikutus aukion julkisivuun ja näkymiin aukion yli asuntoalueelle, pihapiirien verkostoon.
Muutosherkkyys	Rakennuksen Otavantien kuistipääty ja julkisivu tehdasaukiolle avoimessa maisemassa ovat herkäät muutoksille.

Takaisin karttaan sivulle 56

13.8 A21 Työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 21

Rakennus A 21 on neljän perheen tyyppitalo. Se muodostaa A 19 kanssa huomattavan osan korttelin 505 julkisivua Otavantielle päälähestymissuunnassa. Rakennus A 21 ja tien toisella puolella A 28 kiinnittävät huomioita Nitojantie – Otavantie solmukohtassa. A 21 tontti sijoittuu lähelle liikenteen solmukohtaa. Rakennusten A 21 ja 19 sijoittelu, kuistipäädyt Otavantielle, ohjaavat näkymiä kohti tehdasaluetta. A 21 päätykuistin yksityiskohdat erottuvat hyvin Otavantielle.

Vaikutusarvio	Asemakaavan muutos VE1 mahdollistaa rakennuksen purkamisen ja tontin maisemoimisen puistoalueeksi, jatkossa lähivirkistysalueeksi. Rakennuksen purkaminen vaikuttaisi korttelin julkisivuun, näkymiin Otavantieltä tontille, pihaverkostoon ja tiensuuntaisiin kaukonäkymiin pohjoisesta sekä etelästä. Purettaessa A 21, Otavantien rakennusrivistön synnyttämä katseita suuntaava perspektiivivaikutelma lyhentyisi. Tontin maisemointi osaksi perinteisiä pihoja säilyttäisi rakennuspaikan arvoja. Rakennuksen purkaminen ja tontin maisemointi korostaisi rakennuksen A 19 asemaa kortteli- sekä katujulkisivun muodostajana. Ehdotus VE2 säilyttää rakennuksen aseman maiseman huomiokohteena katujulkisivulla, sekä piha- ja tonttirakenteen. Uusi talousrakennus on mahdollista sijoittaa tontin puistosivulle Nitojantielle.
Muutosherkkyys	Kaikki tontin osat, rakennuksen julkisivut ja pihapiiri ovat herkkiä muutoksille.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.9 A22 Työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 22

Rakennus A 22 on neljän perheen tyyppitalo. Rakennus sijoittuu nousevalle rinteelle ja muodostaa rakennusten A 18 ja 26 kanssa asuntoalueen metsänreunan julkisivua. Rakennuksen A 22 takaa (länsisivulla) kulkee yhteinen tonttitie. Rakennuksen itäisivun piha yhtyy A 18 ja 20 kanssa alueen avoimien pihojen verkostoon. Piha on vaatimattomasti hoidettu. Pääjulkisivu ja -sisäänkäynti näkyvät lehdeettömään aikaan jopa tehdasaukiolle Otavantieltä.

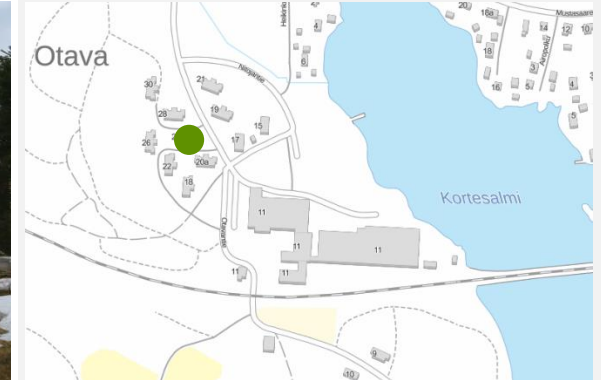
Vaikutusarvio	Asemakaavan muutos VE1 sallii talousrakennuksen rakentamisen tontille metsänreunaan ja tonttitiien laitaan. Talousrakennus ei todennäköisesti erottuisi hyvin tien päätteenä näkymissä Otavantieltä. Rakennuksen A 22 pääty näkyy kapeasti lehdeettömään aikaan tehdasaukiolle. Asemakaavan muutos VE2 sallisi nelitalon purkamisen. Rakennuksen suojelumerkintä ja rakennusala on ehdotuksessa poistettu. Purettaessa A 22 muuttaisi nelitaloryhmän aluerakennetta, rakennusten sijoittelun ideaa. Uusi talousrakennus tontilla voi auttaa rajaamaan tonttia ja aluetta metsänreunassa. Vaihtoehdossa VE2 tulisi muutoksia tonttijakoon ja pihan jäsenyyteen. Pihan maisemointi ja hoitaminen perinteisesti voi säilyttää sen osana säilynyttä pihaverkostoa.
Muutosherkkyys	Rakennuksen julkisivu itään ja yhteinen avoin piha-alue rakennusten A 18 ja 20 suuntaan ovat herkäät muutoksille.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.10A24 Työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 24

Rakennus A 24 on neljän perheen tyyppitalo. Sen pääsisäänkäynti kuisteineen avautuu tonttitielle. Pitkät julkisivut etelään ja pohjoiseen ovat tonttiteiden suuntaiset. Kuistipääty ja pääkuisti detaljeineen näkyvät hyvin Otavantielle. Rakennus muodostaa A 20 ja 28 kanssa samansuuntaisina merkittävän Otavantien ja asuntoalueen julkisivun. Näiden rakennusten sijoittelu ja rytmi ohjaa tienäkymiä pohjoisesta kohti tehdasaukiota sekä tehdasta.

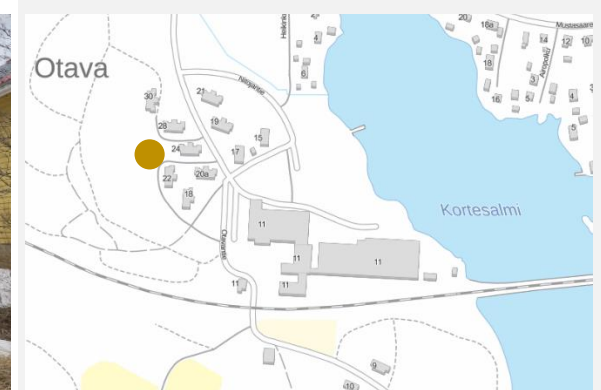
Vaikutusarvio	Asemakaavanmuutos sallii talousrakennuksen rakentamisen A 24 kanssa samalle tontille metsänreunaan, jos rakennus A 26 purettaisiin. Nykyisen kaavan ohjeellisen tontin rajoja A 24 on muutettu luonnokseen. Talousrakennus näkyisi osin Otavantielle tonttitiien päätteenä ja vaikutus olisi kohtalainen.
Muutosherkkyys	Rakennuksen molemmat pitkät julkisivut piha-alueineen ja pääty Otavantielle ovat herkäät muutoksille.

Takaisin karttaan sivulle 56

13.11 A26 Työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 26

Rakennus A 26 on neljän perheen tyyppitalo. Se sijoittuu asuntoalueen länsisivulla maaston korkeimpaan kohtaan. Rakennuksen pääjulkisivu ja -kuisti näkyvät kahdesta kohtaa alas Otavantielle, tonttiteiden päätteenä. Se muodostaa rakennuksen A 22 kanssa asuntoalueen metsänreunan julkisivua. Piha yhtyy alueen avoimeen pihaverkostoon lähirakennusten kanssa.

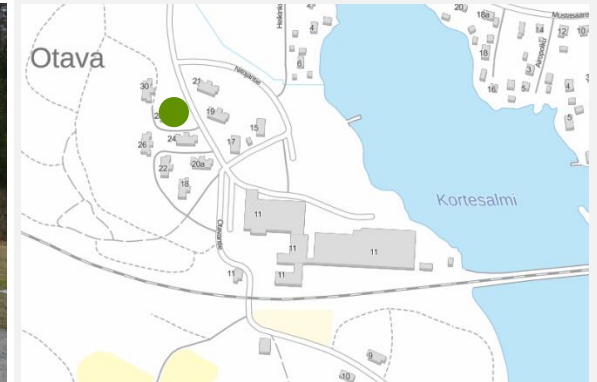
Vaikutusarvio	Asemakaavan muutos VE1 ja VE2 sallisi rakennuksen purkamisen ja talousrakennuksen rakentamisen sen tontille metsänreunaan. A 26 näkyy Otavantielle asti tonttiteiden päätteenä. Purettaessa A 26 muuttaisi nelitaloryhmän aluerakennetta, rakennusten sijoittelun ideaa näkymineen. Rakennuksen suojelumerkintä ja rakennusala on ehdotuksessa VE2 poistettu. VE1 ja 2 ehdotuksissa talousrakennus metsänreunassa voi auttaa rajaamaan tonttia ja aluetta. Vaihtoehdossa VE2 tulisi muutoksia tonttijakoon ja pihan jäsennykseen. Pihan maisemointi ja hoitaminen perinteisesti voi säilyttää sen osana laajempaa pihaverkostoa. VE1 ehdotuksen mukainen tonttijako vastaa nykykaavaa, joskin jakoa ei ole toteutettu. VE1 mahdollistaisi nykykaavan mukaisen tonttijaon tulevaisuudessa.
Muutosherkkyys	Rakennuksen pääjulkisivu itään ja piha itäisivulla ovat herkimvät muutoksille.

[Takaisin karttaan sivulle 56](#)

13.12 A28 Työntekijöiden asuintalo

Osoite Otavantie 28

Rakennus A 28 on neljän perheen tyyppitalo. Sen pääsisäänkäynti kuisteineen avautuu tonttitielle ja puistomaiseen pihaan. Rakennus erottuu erittäin hyvin Otavantielle korkealla rinteellä. Pitkät julkisivut etelään ja pohjoiseen ovat alueen tonttiteiden suuntaiset. Kuistipääty detaljeineen näkyy hyvin Otavantielle. Rakennus muodostaa A 20 ja 24 kanssa samansuuntaisina merkittävän Otavantien ja asuntoalueen julkisivun. Näiden rakennusten sijoittelu ja rytmi ohjaa tienäkymiä pohjoisesta kohti tehdasaukiota sekä tehdasta. Rakennuksen A 21 kanssa A 28 on alueen porttirakennus liikenteen solmukohdassa.

Vaikutusarvio	Asemakaavanmuutos sallii talousrakennuksen rakentamisen tontin kulmaan rinteellä ja metsänreunaan. Talousrakennuksen rakentamisella tontille on kohtalainen vaikutus tienäkymiin. Talousrakennus näkyisi osin Otavantielle tonttitiien päätteenä.
Muutosherkkyys	Rakennuksen molemmat pitkät julkisivut ja pääty pihoinen Otavantielle ovat herkäät muutoksille.

Takaisin karttaan sivulle 56

14 Kuvaluettelo

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti.....	6	Kuva 26. Päärakennuksen toisen kerroksen pohjapiirustus.....	27
Kuva 2. RKY-alue merkitty sinisellä rasterilla.....	9	Kuva 27. Päärakennuksen julkisivu länteen.....	27
Kuva 3. Tilaajan toimittama ilmakekuva.....	10	Kuva 28. Kirjapainorakennuksen kellarikerros.	27
Kuva 4. Selvitysalueen kiinteistörajat ja -tunnukset.	11	Kuva 29. Siipirakennuksen julkisivu länteen.....	28
Kuva 5. Keuruun ajantasa- asemakaava.....	12	Kuva 30. Päärakennus, julkisivu etelään.....	28
Kuva 6. Ote, keskustan osayleiskaavakartta 8.7.1991.....	13	Kuva 31. Varasto ja kylmä paperivarasto piirustukset 1955.	28
Kuva 7. Ote keskustan osayleiskaava, alustava luonnoskartta ja kaavamerkinnät.....	13	Kuva 32. Yleisnäkyymiä Rautoniemen kirjapainokylästä rakennustöiden päättyessä kesällä 1954.....	29
Kuva 8. Maakuntakaava 2040 ote kaavakartasta, hyväksytty 1.12.2017.....	14	Kuva 33. Yleisnäkyymiä Rautoniemen kirjapainokylästä rakennustöiden päättyessä kesällä 1954.....	30
Kuva 9. Ote Keski-Suomen maakuntakaavan tarkistus alueluettelosta.....	15	Kuvat 34. Kirjapainorakennukset valmistuneina.....	31
Kuva 10. Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, ote teemakartasta.	15	Kuva 35. Näkyymiä Otavan kirjapainokylästä.....	32
Kuva 11. Ote Keski-Suomen maakuntakaava 2040 teemakartasta, kulttuuriympäristö.	16	Kuva 36. Näkyymiä Otavan kirjapainokylästä.....	32
Kuva 12. RKY-alue ja KeMu inventoidut kohteet.	17	Kuva 37. Johtajan asunto Rautoniemen kärjessä.	32
Kuva 13. Ilmakekuva Otavan alueesta 1951.....	20	Kuva 38. Otavan kirjavarastot lehtikuva heinäkuussa 1970.....	33
Kuva 14. Ilmakekuva Otavan alueesta 1955.....	21	Kuvat 39. Tehdasalue, peruskarttavertailu vuosista 1960, 1979, 1990.....	34
Kuva 15. Ote Palmqvist, yleiskartta vuodelta 1949.	22	Kuva 40. Ilmakekuva Otavan alueesta 2007.....	35
Kuva 16. Rautoniemen tilan pihapiiri vuonna 1945.....	23	Kuva 41. Ilmakekuva vuodelta 2021.....	35
Kuva 17. Palmqvistin asemakartta 1947, tarkistettu 1953.	23	Kuva 42. Aitasuunnitelma visualisointi ilmakekuvaan.....	36
Kuva 18. Ylifaktorin asuintalo tyyppipiirustus B.....	24	Kuva 43. Purettu rakennus A 16 aukiolla etualalla 1960-1970- luvulla.....	37
Kuva 19. Vuoromestarien asuintalo tyyppipiirustus C.	24	Kuva 44. Viistoilmakekuva vuodelta 2007.	38
Kuva 20. Nuorempien mestarien asuintalo tyyppipiirustus D.	24	Kuva 45. Otavantie etelään kohti kirjapainotehdasta.	39
Kuva 21. Työväenasuintalo tyyppipiirustus E.	25	Kuva 46. Liikenteen solmukohta. Nitojantie.....	39
Kuva 22. Työväen asuintalo tyyppipiirustus F (tyttö- ja poikatalot).	25	Kuva 47. Heikinkuja pohjoiseen.....	39
Kuva 23. Sauna-Pesula rakennus.....	26	Kuva 48. Näkymä Heikinkujalta kohti tehdasta ja asuntoaluetta.	39
Kuva 24. Ruokalaehdotus.	26	Kuva 49. Rakennukset A 15 ja 17 idästä Nitojantieltä.....	39
Kuva 25. Ruokalaehdotus, julkisivut.....	26	Kuva 50. Otavantien länsipuoli kohti tehdasaluetta.....	40
		Kuva 51. Otavantien itäpuoli.....	40
		Kuva 52. Otavantien ja näkymä kohti tehdasaluetta.....	40
		Kuva 53. Otavantien liikenteen solmukohta ja tehdashalli päätteenä.	40

Ympäristöhistoriallinen vaikutusten arviointi

Kuva 54. Otavantien liikenteen solmukohta. Rakennukset A 17 ja 15. ...	40	Kuva 81. Avoin piha-alue rakennusten A 20a, 22 ja 26 välissä.	45
Kuva 55. Otavantie ja näkymä kohti asuntoaluetta, rakennus A 18 ja 20a.	41	Kuva 82. Näkymä rakennus A 22 pihalta kohti rakennusta A 18.	46
Kuva 56. Uusi Otavantie kulkee entisen tehdasaukion poikki.	41	Kuva 83. Rakennus A 18 pihalta näkymä kohti tehdasaluetta.	46
Kuva 57. Vanha Otavantien linjaus vie hallille ja Paikotusalueelle.	41	Kuva 84. Näkymä rakennus A 18 nurkalta kohti rakennusta A 22.	46
Kuva 58. Otavantie etelään, koulutuskeskuksen sivuitse kohti tasoristeystä.	41	Kuva 85. Rakennuksen A 22 pihalta näkymä kohti rakennuksia A 24 ja 28.	46
Kuva 59. Otavantie kohti Rautoniemen kärkeä.	41	Kuva 86. Uusi painohalli vihittiin käyttöön 20.9.1973.	49
Kuva 60. Otavantie kohti tasoristeystä.	42	Kuva 87. Hämeenlinnan varuskuntasoihtokunta vierailukonsertilla otavalaisten ruokatunnin ratoksi tehtaan aukiolla.	49
Kuva 61. Otavantien etelään.	42	Kuva 88. Purettu rakennus A 30 tontti olivat maisemoimatta toukokuun alussa 2022.	50
Kuva 62. Otavantie ja vasemmalla rakennus A 9.	42	Kuva 89. Purettu rakennus A 30 tontin maisemointia, kuntan pohjarakenne.	50
Kuva 63. Otavantie pohjoiseen.	42	Kuva 90. Tontti maisemoituna kuntalla kohti metsänreunaa.	50
Kuva 64. Otavantien pääte ja kääntöpaikka.	42	Kuva 91. Ominaispiirteet karttaesitys muokannut Sitowise Oy.	51
Kuva 65. Näkymä kohti Rautoniemen kärkeä. Rakennus A 2 johtokunnan vierastilan autotalli.	42	Kuva 92. Alueen kartan suurennos, vaihtoehto 1.	53
Kuva 66. Näkymä niemestä rakennus A 2 kohti.	43	Kuva 93. Alueen kartan suurennos, vaihtoehto 2.	53
Kuva 67. Tie Rautonimeen kärkeen ja entinen pumppuhuone.	43	Kuva 94. Asemakaavamuutosluonnos, VE1.	54
Kuva 68. Tie Rautonimen johtokunnan saunalle.	43	Kuva 95. Asemakaavamuutosluonnos VE2.	55
Kuva 69. Kärjen edustalla Rautoniemen saarisauna.	43	Kuva 96. Havainnekuva nykytilanne kaakosta.	58
Kuva 70. Otavantieltä näkymä kohti purettu A 30 talon tonttia.	43	Kuva 97. Havainnekuva VE1 pohjoisesta, jossa A21 ja A26 on purettu.	58
Kuva 71. Otavantien yli näkymä rakennus A 21 ja 19 pihapiiriin.	44	Kuva 98. Havainnekuva VE2 pohjoisesta, jossa A 22 ja 26 on purettu.	59
Kuva 72. Rakennus A 19 pihalta näkymä Otavantien länsipuolelle.	44	Kuva 99. Havainnekuva VE1 kaakosta, jossa A21 ja A26 on purettu.	60
Kuva 73. Rakennus A 28 pihalta näkymä Otavantien itäpuolelle.	44	Kuva 100. Havainnekuva VE2 kaakosta, jossa A 22 ja 26 on purettu.	61
Kuva 74. Otavantieltä näkymä kohti rakennusta A 26.	44	Kuva 101. Alueen kartta, rakennuskanta.	64
Kuva 75. Talon A 17 päädyistä näkymä Otavantien länsipuolelle.	44	Kuva 102. Arviointikohteiden aluekartta. Merkityt kohteet on esitetty kohdekorteissa 1-12.	67
Kuva 76. Rakennus A 20 a sivuitse näkymä Otavantien itäpuolelle.	44		
Kuva 77. Rakennus A 24 sivuitse näkymä kohti tien päätettä rakennus A 26.	45		
Kuva 78. Näkymä risteyksestä kohti Otavantien itäpuolen asuntoaluetta.	45		
Kuva 79. Rakennus A 17 pihatie ja näkymä kohti rakennusta A 19.	45		
Kuva 80. Näkymä Otavantieltä talojen A 18, 20 a ja 22 pihapiiriin.	45		

15 Lähteet

15.1 Painetut lähteet

Andersson, Päivi 2017. Keski-Suomen museon alueraportti, Keuruun keskustan täydennysinventointi 7.7.2011.

Hirvonen, Sari 2004. Otavan kirjapainokylän raitti ja työväenasunnot – mennyt, preesens ja mahdollinen. Oulun yliopisto, Teknillinen tiedekunta, Arkkitehtuurin osasto. Diplomityö 7.1.2004.

Järviö, J.K. 1964. Keuruun Otava 10-vuotias. Otavalainen 4/1964.

Lassila, Pertti 1990- Otavan historia 1941-1975. Otava.

Äijälä, Nina 2011. Keuruun keskusta. Rakennusinventointiraportti. Keski-Suomen museo.

15.2 Painamattomat lähteet

Lausunto poikkeamishakemus Otavan kirjapainokylä Keuruu 24.9.2021. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Keski-Suomi.

Kaavaselostus, luonnos 1.7.2022. Sitowise.

Korhonen Ville sähköpostitiedonanto 27.4.2022. Keuruun kaupunki kaavoituspalvelut.

15.2.1 Verkkolähteet

Otavan kirjapainokylä, valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö Museoviraston karttapalvelussa (4.3.2022).

Maanmittauslaitoksen karttapalvelu. (8.3.2022).

Keuruun ajantasakaava, tiedosto pdf- muodossa. (29.6.2022).

Keuruun kaavoituspalvelut, Keskustan osayleiskaava pdf- muodossa. (29.6.2022)

Keski-Suomen maakuntakaava, maakunnallisesti merkittävä RKY:n kartta pdf- muodossa (16.5.2022).https://keskisuomi.fi/wp-content/uploads/2020/09/25790-ksmaka_mrky_a0_MV.pdf

Maanmittauslaitoksen paikkatietoikkunan portaali, kartta.paikkatietoikkuna.fi (8.3.2022).

Maanmittauslaitoksen vanhojen painettujen karttojen portaali (9.5.2022)

15.2.2 Arkistolähteet

SAM Suomen Arkkitehtuurimuseo Palmqvistin piirustuskokoelma.

OKA Otavan Kirjapaino Oy Keuruun arkisto valokuva-, piirustus- ja lehtiartikkelikokoelmat.

KOA Kustannusosakeyhtiö Otavan arkisto Helsinki. Valokuvakokoelmat.

15.2.3 Suulliset lähteet

Kenttätöissä kohdetietoja antoivat kiinteistöpäällikkö Jarkko Jokinen, Otavanmäki Oy ja kiinteistöhoitaja Ari Soini. Arkistotöissä lähdetietoja antoivat Keuruulla assistentti Minna Honkanen (OKA) ja Helsingissä tietopalvelupäällikkö Minna Herttuaine (KOA).

